

Хмельницький національний університет

Повна назва вищого навчального закладу

Факультет інженерії, транспорту

та архітектури

Повна назва факультету

Кафедра будівництва та цивільної безпеки

Повна назва кафедри

ДИПЛОМНА РОБОТА

Аналіз правового регулювання охорони праці
в закладах професійно-технічної освіти

Рівень вищої освіти Другий (магістерський)

Галузь знань 26 – Цивільна безпека

Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 263 – Цивільна безпека

Шифр і назва спеціальності

Спеціалізація _____

Назва

Освітня програма Охорона праці (за галузями)

Шифр ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ

Виконав студент 2 курсу група ЦВБмз-
22-1 _____
Підпис

Олександр ГНАТЮК

Керівник д.т.н., доцент _____
Підпис

Анатолій НЕСТЕР

Нормоконтролер к.т.н., _____
доцент Підпис

Костянтин ПАРШЕНКО

До захисту допускаю

Завідувач кафедри будівництва та цивільної безпеки _____
_____ 2023 р. Підпис

Галина КАЛДА

Зміст

Вступ.....	6
1. Теоретичні засади правового регулювання охорони праці в закладах освіти.....	8
1.1. Поняття охорони праці як категорії трудового права.....	8
1.2. Система правового регулювання охорони праці за національним та міжнародним законодавством.....	15
1.3. Аналіз основних законодавчих актів, які регулюють питання охорони праці в закладах освіти.....	24
2. Аналіз правового регулювання організації роботи з охорони праці в закладах професійно-технічної освіти.....	28
2.1. Дотримання вимог законодавства про охорону праці в закладах професійно-технічної освіти.....	28
2.2. Правовий аспект створення безпечних і здорових умов для праці та навчання в закладах професійно-технічної освіти.	34
2.3. Аналіз правового забезпечення організації роботи з охорони праці в закладах професійно-технічної освіти	38
2.4. Функціонування безпечного освітнього процесу у закладах професійно-технічної освіти в умовах правового режиму воєнного стану.....	40
3. Практичні аспекти розслідування нещасних випадків у закладах професійно-технічної освіти.....	44
3.1. Аналіз стану травматизму серед здобувачів освіти та працівників закладів освіти за 2022 рік.	44

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ				
Зм.	Арк	№ докум.	Підпис	Дата	Аналіз правового регулювання охорони праці в закладах професійно-технічної освіти	Лист.	Аркуш	Аркушів	
Виконав.		Гнатюк О.М.						4	
Перевірив		Нестер А.А				гр. ЦВБ _{МЗ} -22-1			
Реценз									
Н. Контр.		Паршенко К.А.							
Затв.		Калда Г.С			Аналіз правового регулювання				

3.2. Розслідування нещасних випадків в закладах професійно-технічної освіти згідно чинного законодавства.....	63
3.3. Аналіз правового забезпечення та організація роботи з охорони праці в закладах професійно-технічної освіти.....	67
Висновки.....	77
Список використаної літератури.....	80

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ док.м.	Підпис	Дата		5

Вступ

Сучасні професійно-технічні навчальні заклади надають освітні послуги навчаючи здобувачів освіти різних професій, де можуть існувати певні ризики для здоров'я та безпеки.

Аналіз правового регулювання дозволить визначити, наскільки ефективні заходи, спрямовані на запобігання нещасних випадків та професійних захворювань серед здобувачів освіти та персоналу. Дослідження цієї тематики особливо важливе в контексті імплементації норм європейського законодавства в Україні. Професійно-технічна, враховуючи її важливість для післявоєнної відбудови нашої держави має відповідати найвищим європейським стандартам. Введення в законодавство України норм європейського права в галузі охорони праці являється одним із факторів поступального та невідворотного руху нашої держави до вступу в Європейський союз.

Актуальність теми полягає в тому, що в останні роки відбулись численні зміни у вимогах до охорони праці. Дослідження є практичним інструментом, який дозволить визначити, наскільки заклади професійно-технічної освіти відповідають новим стандартам і нормам та як можна вдосконалити їхню діяльність у цьому напрямку, які аспекти правового регулювання потребують змін та реконструкції. Розробка та впровадження нових технологій та використання нового обладнання вносить зміни в умови навчання здобувачів освіти та в роботу викладачів та майстрів виробничого навчання. Аналіз правового регулювання дозволить визначити, чи враховуються ці нові реалії у нормативно-правових актах і як можна забезпечити адаптацію до них.

Питання охорони праці стають все більш актуальними для зацікавлених у співпраці із закладами професійно-технічної освіти сторін, таких як, наприклад, власники бізнесу, благодійні організації та громадські об'єднання. Аналіз правового регулювання охорони праці надасть можливість організувати кращу співпрацю між закладами професійно-технічної освіти та потенційними роботодавцями. Дослідження також може сприяти залученню уваги та співпраці з цими групами у покращенні стандартів охорони праці.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ док.м.	Підпис	Дата		6

Об'єктом дослідження є правове регулювання системи охорони праці в закладах професійно-технічної освіти.

Предметом дослідження є нормативно-правові акти, стандарти та положення, які регламентують умови праці, здоров'я та безпеку на робочому місці в закладах професійно-технічної освіти.

Метою дослідження є здійснення комплексного аналізу правового забезпечення системи охорони праці в закладах професійно-технічної освіти з метою виявлення сучасних викликів, регулювання питань з охорони праці в даних закладах, виявлення прогалин та можливостей для поліпшення системи охорони праці в професійно-технічних навчальних установах.

Поставлена мета зумовила виконання у процесі дослідження ряду завдань:

1. Визначити поняття охорони праці як категорії трудового права.
2. Дослідити систему правового регулювання охорони праці за національним та міжнародним законодавством.
3. Проаналізувати основні законодавчі акти, які регулюють питання охорони праці в закладах освіти.
4. Дослідити організацію дотримання норм охорони праці в закладах професійно-технічної освіти.
5. Визначити правові умови функціонування безпечного освітнього процесу у закладах професійно-технічної освіти в умовах воєнного стану.
6. Дослідити практичні аспекти організації роботи з охорони праці на прикладі ДПТНЗ «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг».

Практичне значення дослідження полягає в тому, що висновки на основі проведеного аналізу допомагають сформулювати конкретні рекомендації для поліпшення системи охорони праці в закладах професійно-технічної освіти.

Структура роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ док.м.	Підпис	Дата		7

1. Теоретичні засади правового регулювання охорони праці в закладах освіти

1.1. Поняття охорони праці як категорії трудового права

Для визначення поняття «охорона праці» слід поглянути на даний термін з етимологічної, смислової та практичної точки зору. «Охорона праці» в смисловому аспекті є конкретними діями, які стосуються захисту людини як працівника в процесі виконання нею своїх посадових обов'язків, при цьому, в даному випадку, основним об'єктом захисту є саме фізичні та ментальні здібності людини які потребують збереження [1]. У своїй статті Уляна Бек слушно акцентує увагу на тому, що сьогоденний стан охорони праці являє собою складне комплексне явище, яке повинне досліджуватися різноманітними галузями науки, зокрема такими як біологія, фізіологія, фізика, медицина, біохімія, механіка, психологія, правознавство, токсикологія, електротехніка, хімія, епідеміологія та ряд інших. Така наука як ергономіка присвячена охороні праці, і займається вивченням методів взаємодії людей і техніки. Здавна відомо, що процес пристосування людини до роботи є дуже важливим. Свого часу навіть використовувався термін «адаптація до робочого місця». Основним завданням ергономіки є розробка ефективних заходів, які спрямовані на адаптацію умов праці до людини, як результат цього для працівника створюються максимально сприятливі умови для виконання ним функціональних завдань [2]. Наукова література розглядає охорону праці як поєднання соціальної, правової та економічної категорій [3].

Охорона праці, передусім являє собою, саме соціальне явище, оскільки воно виявляється майже у всіх сферах суспільства. Від ступеню дотримання норм охорони праці, а також від характерних умов праці людини неопосередковано залежить її можливість вільно розвиватися та гідно жити. Охорона праці являється важливою умовою достойного життя і сталого розвитку. А значить, і є одним із найважливіших напрямів соціальної політики

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ док.ум.	Підпис	Дата		8

нашої держави. Економічний фактор охорони праці як соціального явища є дуже важливим.

Не дивлячись на те, що роботодавці та працівники дуже часто мають протилежні інтереси, які у кожного з них мають на меті отримання максимального прибутку при якнайменших витратах, сучасні дослідники зазначають, що в забезпеченні норм охорони праці обидві сторони повинні бути зацікавлені. Як показують практичні аспекти, зниження витрат на охорону праці в результаті призводить до збільшення втрат роботодавця.

Без врахування науково-технічного розвитку неможливе підвищення рівня охорони праці на підприємстві. А тому характеристика охорони праці в науково-технічній сфері набуває важливого прикладного значення. Змістом правових норм являються технічні норми, і саме від їх належного дотримання залежить безпека, здоров'я та життя працівників. Розвиток науки і техніки є вирішальним та здатний забезпечити оптимальне комфортне і безпечне виробництво, підняти ефективність праці та знизити професійні ризики.

Дмитро Карпенко зазначає, що охорона праці відображає три взаємопов'язаних аспекти та має комплексний характер, що зумовлює її суть для правових відносин трудових сторін. Передусім, охорона праці має саме соціальне значення та включає:

- охорону здоров'я та життя працівника;
- збереження на достатньому рівні працездатності працівника та його трудового довголіття;
- гуманізацію праці.

Також, охорона праці має значне економічне значення, що виявляється у наступних процесах:

- зниження показників втрат робочого часу працівника та економії ресурсів фонду соціального страхування, так як за належного стану охорони праці стається менше професійних захворювань, виробничих травм, а також ряд інших факторів;

- зростання виробництва та економічний розвиток держави в результаті зростання продуктивності праці працівників.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		9

І ще одним фактором є правове значення охорони праці, суть якого полягає в тому, що правові норми з охорони праці надають можливості:

- обирати професію за здібностями (але враховувати при цьому особливості умов праці, індивідуальних фізіологічних особливостей працівників (неповнолітніх, жінок, осіб зі зниженою працездатністю тощо);

- конкретизувати правовий статус працівника, зазначити його право на охорону праці, гарантії та захист;

- фіксацію охорони праці як важливої частини трудових правових відносин працівника та роботодавця (адміністрації) у гарантуванні охорони праці на робочому місці [4].

Більше того, охорону праці у правовому вимірі розглядають у широкому та вузькому розумінні. В ширшому значенні охорону праці слід розуміти як сукупність правових норм, які врегульовують комплекс відносин суспільства у сфері застосування праці в цілому. До них також належать норми, якими забороняється безпідставна відмова під час прийняття на роботу або неправомірне звільнення, які врегульовують як максимальну тривалість робочого часу, так і мінімальний час відпочинку тощо. Тобто поняття «охорона праці» в широкому розумінні включає в себе сукупність гарантій для працівників, у які входять усі норми трудового законодавства. Таке бачення має за основу твердження про те, що всі норми трудового права мають функціонувати з метою захисту працівників.

Сьогодні можна говорити про відсутність такого інституту трудового права, який би не був орієнтований на збереження життя і здоров'я та охорону праці працівників в широкому його розумінні. Час відпочинку та робочий час встановлюються для досягнення максимально можливого навантаження на працівника в часі на період виконання ним посадових обов'язків та мінімально потрібного часу для поновлення працездатності. Характеристики праці певних категорій працівників теж обумовлені потребами додаткового піклування про їхню працездатність, життя та здоров'я. Норми відповідальності в юридичній площині трудового права визначають суворе дотримання трудової дисципліни, зокрема і виробничої санітарії та правил техніки безпеки, що забезпечує на

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		10

виробництві охорону праці. Твердження, що охорона праці є комплексом норм трудового права, так як вони орієнтовані на збереження працездатності, здоров'я і життя працівника, його душевне та фізичне благополуччя, залишається обґрунтованим і актуальним.

Комплекс норм, які регулюють функціонування нешкідливих та безпечних умов праці з метою недопущення негативного впливу середовища виробництва на здоров'я та життя працівників, визначають як поняття «охорона праці» у вузькому значенні.

Валерій Чорнобровка поняття «охорона праці» охарактеризував як широкую систему правових та соціальних норм, засобів та заходів, які, насамперед спрямовані, на захист інтересів та прав працівників, збереження їх трудових ресурсів [5]. Науковець є послідовником широкого підходу до визначення охорони праці.

За визначенням Пилипа Пилипенка, охорона праці являється системою організаційних, технічних, правових, соціально-економічних, лікувально-профілактичних і гігієнічних заходів і засобів, орієнтованих на забезпечення збереження працездатності та здоров'я людини в ході трудової діяльності [6].

Зоряна Козак зазначає, що вузьке розуміння охорони праці є одним із інститутів трудового права, який врегульовує відносини з охорони працездатності, здоров'я та життя, шляхом введення нешкідливих і безпечних умов праці [7]. Тобто, під вузьким визначенням слід розуміти належність охорони праці виключно до правової сфери. Також вузького визначення охорони праці дотримується і Сергій Прилипко, який вказує на те, що у вузькому юридичному визначенні термін «охорона праці» можна трактувати як окремий правовий інститут трудового права, що поєднує в собі норми, які безпосередньо направлені на певне урегулювання умов праці, які являються безпечними для здоров'я і життя працівників [8].

Термін «охорона праці» визначає також і систему законодавства. До даної системи відносяться нормативно-правові акти, за допомогою норм яких врегульовуються відносини суспільства у сфері забезпечення працездатності та здоров'я людини в процесі виконання трудових обов'язків [9]. У більшості даних

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		11

актів містяться норми трудового права, які адресовані організаціям охорони праці на підприємствах та установах, надання гарантій прав працівникам на охорону здоров'я та професійну безпеку. Вони також фіксують додатково надані компенсації та пільги для працівників, які виконують посадові обов'язки у шкідливих та важких умовах праці, неповнолітнім, жінкам, працівникам зі зниженою працездатністю тощо.

Охорону праці доцільно також розглядати і з позиції галузі науки. Формування охорони праці як науки відбулося на перетині технічних, соціально-правових, медичних наук, а також та науки про людину. Людина в процесі праці, організація виробництва та праці, виробниче середовище, є головними об'єктами досліджень даної науки. На основі результатів цих досліджень формуються засоби та заходи, які направлені на збереження працездатності та здоров'я людини в процесі виконання трудових обов'язків.

З позиції трудового права охорона праці також визначається як інститут трудового права, елемент трудових правовідносин, правовий принцип та система законодавства [10].

Як інститут трудового права охорона праці є комплексом правових норм, якими врегульовуються відносини з охорони працездатності, здоров'я та життя, шляхом запровадження здорових і безпечних умов праці. До даного інституту відносяться: норми, якими визначаються загальні вимоги охорони праці; норми профілактики, які направлені на недопущення виникнення професійних захворювань та виробничого травматизму; норми, якими регулюються обов'язки працівників та роботодавців які стосуються питань охорони праці; норми додаткових заходів охорони праці певних категорій працівників [11].

Юлія Івчук переконана, що до змісту інституту «охорона праці» відносять такі категорії норм: правила виробничої санітарії та охорони праці, правові правила та приписи й, щодо безпечного виконання робіт та є загальнообов'язковими; норми, якими встановлюються обов'язки та права з питань безпеки виробництва та праці працівника і роботодавця; на базі яких врегульовується детальна організація та планування роботи з охорони праці, спеціальні норми охорони праці для осіб, які здійснюють трудову діяльність у

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		12

небезпечних, важких і шкідливих виробничих умовах; спеціальні норми охорони праці для осіб, які не здатні створювати повноцінну конкуренцію на ринку праці (неповнолітніх, жінок, осіб зі зниженою працездатністю); що врегульовують роботу органів державного контролю і нагляду, а також контролю з боку інших суспільних інституцій, зокрема і профспілкових організацій, а також встановлюють відповідальність за недотримання законодавства з охорону праці [12].

Одночасно з тим, автор радить у рамках інституту охорони праці виокремити наступні підінститути. Такі як «техніка безпеки» (комплекс вимог з техніки безпеки, які повинні захищати працівника від негативного впливу факторів, які є небезпечними для працівника), «виробнича санітарія» (правила виробничої санітарії, основоположним завданням яких є недопущення впливу шкідливих виробничих факторів на працівників виробництва), також ще 2 підінститути – «ергономіка» (сукупність правил організації робочих місць працівників та «професійні ризики» (сукупність правил для можливості оцінювання ймовірності настання ризиків професійного характеру, недопущення їх, або пониження до безпечного рівня) [12].

Слід актуалізувати, що досить велику вагу має інститут охорони праці, сфера діяльності якого орієнтована на формування нешкідливих та безпечних умов праці, являється атестація робочих місць. Охорона праці, як правовий принцип трудового права, ілюструє зміст сукупності норм трудового права, сутність яких повинна забезпечувати охорону працездатності та здоров'я працівників. В даному твердженні охорона праці являється галузевим правовим принципом, так як показує його соціальну спрямованість на захист трудових інтересів прав працівників.

Закон України «Про охорону праці» формулює наступне визначення: охорона праці – це система правових, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних, лікувально-профілактичних і соціально-економічних заходів та засобів, які є орієнтованими на збереження працездатності, здоров'я та життя, людини у процесі трудової діяльності [13].

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ док.м.	Підпис	Дата		13

Зміст охорони праці можна прослідкувати у наступних аспектах: соціальному; медико-біологічному; юридичному; галузевому; технічному; вузькоспеціальному [14]. Вивчаючи питання ознак охорони праці Людмила Корольчук, виокремлює наступні: основною метою є збереження працездатності, здоров'я та життя працівників згідно трудового договору; об'єднує широку систему засобів та заходів, які застосовуються роботодавцями і державою; суворо встановлює на основі трудового (загального) законодавства та про охорону праці (спеціального) законодавства [15].

Одним із основоположних прав людини є право кожного працівника на умови праці, що є безпечними, здоровими та належні, це гарантується комплексом правових норм, які відносяться до інституту охорони праці. За останній час (з моменту здобуття незалежності) в Україні суттєво змінився підхід до питань охорони праці. Даний факт був зумовлений рядом як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Із внутрішніх варто насамперед відмітити той факт, що держава вже не була єдиним роботодавцем, а приватного сектору почав нарощувати свій вплив у господарстві. Якщо говорити про зовнішні фактори, то він пояснюється зобов'язаннями України змінити норми національного законодавства з питань охорони праці, та адаптувати його до законодавства Європейського Союзу [16]. Потрібно також врахувати, що характерною ознакою змісту правил і норм з охорони праці є припис їх дотримуватися.

В результаті, сформоване науковцями визначення охорони праці дає нам можливість зробити висновок, що дане поняття має різносторонній, сукупний характер, серед його характеристик не йдеться про взаємозв'язок з ризиками професійного плану (дією небезпечних чи шкідливих факторів), що властиво поняттю «безпека праці» [17].

Потрібно зазначити, що більшість країн Європейського Союзу заборонили нецивілізоване відношення керівників установ та підприємств до підлеглих. Дана заборона стосувалася неумисних або умисних дій адміністрації, направлених на приниження почуття людської гідності, впровадження нових специфічних заходів задля гуманізації виробничого середовища що охоплюються поняттям «охорона праці» [18].

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		14

Варто нагадати, що право на здорові, безпечні та належні умови праці у радянський період в основному поєднувалися лише із технічним боком забезпечення умов безпеки праці і як правило зводилось до додержання норм виробничої санітарії і техніки безпеки. Однак, ще на початку 70-их рр. ХХст. А.І. Цепін порекомендував подолати досить упереджений підхід відносно характеристики умов праці. Він, наполягав на розширенні права працівників на безпечні і здорові умови праці за рахунок розширення правових гарантій охорони праці нормами, які б регулювали обов'язок забезпечити працівникам добрі психофізіологічні та естетичні умови робочих місць.

Із комплексу галузевих засад трудового права, є лише одне, яке має прямий стосунок до охорони праці, є засада гарантування права всіх працівників на відповідні умови праці, також і на умови праці, які відповідні вимогам гігієни та безпеки. Разом з тим важливим вектором державної політики в галузі охорони праці є створення першочерговість збереження здоров'я та життя працівників.

Отже, якщо визначати охорону праці як об'єкт регулювання в правовому полі, то вона є комплексом суспільних відносин, які повинні забезпечити здорове та належне виробниче середовище для працівника, а також забезпечити його засобами праці, гарантувати відсутність шкідливого впливу в процесі праці, недопустити шкідливий психологічний вплив на працівника і являються важливими у формуванні організації безпеки професійного характеру.

1.2. Система правового регулювання охорони праці за національним та міжнародним законодавством

Згідно Закону України «Про затвердження Загальнодержавної цільової програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014-2018 роки», основним завданням якої являється вирішення завдань в галузі охорони праці, зниження ризиків травматизму на робочому місці, професійних захворювань та аварій на виробництві, створення сучасного здорового та безпечного середовища виробничого процесу, яке забезпечить соціальну спрямованість та динамічний розвитку економіки, захисту та зростання трудових

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		15

ресурсів України. Поміж шляхів та способів вирішення проблемних завдань в галузі охорони праці обумовлено такі, як підняття результативності управління держави системою охороною праці в спосіб адаптації нормативно правового законодавства в галузі охорони праці до існуючих запитів та законів держав Європейського Союзу [19].

Головними завданням Міжнародної організації праці у сфері охорони праці являється покращення якісних характеристик умов праці, стосовно всіх її сторін. Це попередження професійного травматизму та професійних захворювань, домовленість щодо особливостей робочого часу і його тривалості, впровадження засад ергономіки, загальне покращення організації праці зокрема, та умов праці загалом.

Для отримання позитивних результатів при вирішенні даних завдань Міжнародна організація праці організовує роботу відносно таких аспектів:

- підготовка та повторний огляд трудових стандартів міжнародного значення;
- надання фахівців для забезпечення допомоги державам – членам Організації відповідно до їх запитів;
- формування між представниками працівників, роботодавців та урядів держав тристоронніх зустрічей, за участю промкомітетів, метою яких стане дослідження найактуальніших проблем, що є в провідних галузях промисловості;
- організація наукового аналізу та дослідницької роботи в галузі [20].

Конвенція Міжнародної організації праці за №117 про головні завдання та норми соціальної політики (1962 рік) відзначає, що основним завданням цієї Конвенції, є проведення усіх доцільних заходів регіонального, національного та міжнародного рівнів для сприяння прогресу зокрема у таких галузях як освіта, забезпечення продовольством, охорона, соціальне забезпечення, здоров'я, умови праці, винагорода найманих працівників та ряду інших [21].

Варто також відзначити і той аспект, що дану Конвенцію наша держава ратифікувала лише в серпні 2015 року, що відрізняється від великого числа конвенцій Міжнародної організації праці, а також інших фундаментальних міжнародних нормативних актів з охорони праці.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		16

У Конвенції Міжнародної організації праці за №155 про гігієну і безпеку праці та виробниче середовище (1981 рік) [22] наголошується, що:

- поняття «сфера економічної діяльності» включає усі галузі, працівники яких здійснюють трудову діяльність за наймом, в тому числі і держслужбовців;

- поняття «робоче місце» характеризує всі місця, куди працівникам потрібно йти, або де вони мають перебувати під час виконання трудових обов'язків, та знаходяться під опосередкованим або безпосереднім наглядом роботодавця;

- поняття «працівники» включає всіх осіб, які здійснюють трудову діяльність за наймом, зокрема держслужбовців;

- поняття «здоров'я» відносно праці характеризує не лише відсутність недуги або хвороби; воно включає також психічні та фізичні аспекти, які можуть впливати на здоров'я і неопосередковано стосуються безпеки життєдіяльності і гігієни праці;

- поняття «правила» включає всі положення законної сили яким надали компетентні органи.

Значну зацікавленість для дослідників являють документи Міжнародної організації праці, що спрямовані на регулювання питань, які стосуються з діяльністю трудових інспекцій як контролюючих органів.

Зокрема, діяльність таких трудових інспекцій врегульовується рядом документів Міжнародної організації праці.

Конвенція Міжнародної організації праці з №81 про інспекцію праці у промисловості та торгівлі (1947 рік), у якій врегульовується питання відносно організації та сфери діяльності служб інспекційних органів, кадрової політики відносно трудових інспекцій; спільної діяльності трудових інспекцій із державними, та приватними організаціями, висвітлення в інформаційних джерелах особливостей роботи трудових інспекцій та їх результатів [23].

Охарактеризовано також ряд основних задач інспекції праці: гарантування використання правових норм в сфері охорони праці на транспорті та промислових підприємствах, в тому числі і норм які стосуються заробітної плати, безпеки праці, медичного обстеження, тривалості робочого дня, використання

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		17

праці дітей і підлітків; донесення до компетентного органу влади інформації про факти зловживань чи порушень в галузі охорони праці; задоволення потреб працівників та роботодавців у рекомендаціях та технічній інформації у сфері гігієни праці та безпеки життєдіяльності.

Компетенція та діяльність трудового інспектора згідно Конвенції Міжнародної організації праці включають:

- опрацювання необхідних для роботи документів та провадження експертиз;
- вільний доступ до всіх підприємств, які належать зоні відповідальності трудових інспекції;
- організація та проведення розслідувань, що включає і опитування людей;
- видача вказівок для усунення виявлених недоліків;
- винесення засторог, та також надання можливості звернення до компетентних органів для формування висновків про відповідальність винних осіб.

Згідно Конвенції Міжнародної організації праці інспектору праці не дозволяється:

- існування опосередкованого або прямого інтересу в справах, які знаходяться під їх перевіркою;
- розголошення комерційну або виробничої інформації підприємств які інспектуються або джерело скарги [24]. Порушення або ухилення осіб від додержання правових норм, які мають гарантуватися інспекторами праці, підпадають під негайне судове переслідуванню без попередження. Однак потрібно передбачити і винятки у національному законодавстві які урегулюють ситуації, коли спочатку має бути повідомлення роботодавцю, щоб він міг вжити упереджувальних заходів або виправити ситуацію.

У міжнародному пакті, який стосується соціальних, економічних, культурних прав зазначається, що ті держави, які ратифікували даний Пакт, декларують право кожної людини на сприятливі та справедливі умови праці,

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		18

покращення всіх факторів гігієни праці на промислових підприємствах та гігієни довкілля [25].

Також міжнародним договором, яким передбачено захист та окреслення певних економічних та соціальних прав являється Європейська соціальна хартія [26].

Даний документ характеризує обов'язки сторін відповідного договору також і щодо питань охорони праці, а точніше - гарантування прав:

- на працю (ст. 1); на відповідні умови праці (зафіксувати доцільну тривалість робочого тижня та дня, послідовно зменшувати робочий тиждень наскільки це виправдано зростанням продуктивності праці та іншими відповідними чинниками;

- забезпечити оплату у державні та святкові дні;

- гарантувати оплачувану відпустку (щорічну) тривалість якої повинна становити не менше 28 днів (чотири тижні);

- нівелювати ризики, які характерні для робіт з шкідливими або небезпечними для здоров'я працівників умовами праці, а за умови, що достатньою мірою зменшити або повністю зняти дані ризики є неможливим, визначити для працівників, які виконують роботу в даних умовах, коротшу тривалість робочого дня або додатковий час для відпочинку (оплачувані відпустки);

- передбачити і затвердити якнайшвидшу письмову проінформованість працівників (в жодному разі не довше, ніж два місяці з числа першого виконання працівниками своїх посадових обов'язків про основні критерії трудових відносин або договору;

- затвердити, щоб працівники, які виконують роботу в нічний час, використовували заходи, що включають характерні особливості даної роботи (ст. 2);

- організувати відпочинок кожного тижня, бажано, щоб він максимально співпадав із днями, які є традиційно визнаними днями відпочинку даної місцевості;

- на здорові та безпечні умови праці (здійснювати розроблення та періодичний перегляд, політики держави в сфері виробничої гігієни, охорони праці, виробничого середовища.

Основна ціль конкретної політики повинна полягати у наступних аспектах:

- покращенні виробничої гігієни та охорони праці, а також попередження травмування працівників та нещасним випадкам, які є наслідком виробничої діяльності, що поєднана з нею, зокрема завдяки зниження рівня причин появи ризиків, які характерні середовищу виробництва;

- сприянні поетапному розвитку призначених служб виробничої гігієни для усіх працівників, основне призначення яких полягає в задоволенні консультативних та профілактичних функцій (ст. 3);

- введені правил із гігієни праці техніки та безпеки;

- гарантування виконання даних постулатів через заходи спостереження за додержанням їх вимог;

- права жінок, які працюють на підприємстві чи установі, на забезпечення охорони материнства (ст. 8);

- участь у розкритті та покращенні умов виробничого середовища та охорони праці (ст. 22).

Таким чином, адаптація нормативно-правової бази охорони праці до уніфікації з вимогами сучасного законодавства Європейського союзу є підґрунтям до вирішення проблем у галузі вітчизняної охорони праці.

Саме через це, особливу увагу необхідно приділити відповідним Директивам Європейського союзу, які мають бути виконані, у чіткій відповідності до плану дій Україна - ЄС.

Як відомо, 17 вересня 2014 року Кабінет міністрів України ухвалив план дій із реалізації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом на 2014-2017 роки [27] у межах ратифікації Угоди про асоціацію між Україною і Європейським союзом, яка була виконана до 2017 року.

З інших зазначених правил, Угода допомагає наближенню нормативно-правових основ обох сторін, окреслюючи при цьому конкретні терміни, на

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		20

протязі яких Україна повинна ввести частину законодавства Європейського союзу у своє законодавство та ввести його в дію [28].

Покращення систем промислової безпеки та охорони праці серед країн – членів Європейського союзу визначається введенням ряду нормативних актів, яке відбулося за останні роки. Національних систем охорони праці потребують модернізації із врахуванням законодавства Європейського простору торкається, передусім, саме нових учасників, законодавча база яких має відповідно проектувати загальноєвропейські постулати в галузі охорони праці на національне законодавство.

Правове поле Європейського союзу слід відносити до наднаціональної правової системи, яка має свої характерні риси. Держави – члени Європейського союзу локалізували власний суверенітет і передали ряд національних повноважень співтовариству, що в рамках окреслених повноважень формулює законодавчі акти, які є обов'язковими для виконання всіма державами союзу.

Навіть якщо не піддавати подальшому аналізу міжнародне законодавство, стає помітно, що зазначеними вище нормативно-правовими документами та актами у галузі охорони праці система законодавства не обмежується. Так, ряд питань, регламентовані у нормативних документах Міжнародної агенції з атомної енергії (МАГАТЕ), Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), Міжнародної організації зі стандартизації (ISO), Міжнародної організації авіації (ІКАО), та ряду інших. Зазначені положення являють зацікавленість для дослідження можливостей переймання досвіду в правовому регулюванні охорони праці зарубіжних країн.

У Законах України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [29], «Про об'єкти підвищеної небезпеки» [30], «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [30], «Про використання ядерної енергії та радіаційний захист» [31], «Про соціальний діалог» [32], «Про загальнообов'язкове державне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які призвели до втрати працездатності» [33], Кодекс цивільного захисту України [34] та ін. також висвітлені певні аспекти охорони праці.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		21

До законодавчої системи що стосується охорони праці відносяться також і укази Президента України та постанови Кабінету Міністрів України. Сукупність даних документів є досить вагомою. Слід зазначити, що ціллію їх формування є конкретизація законодавства (національного та міжнародного) в галузі охорони праці та гарантування їх практичного застосування.

Особливу увагу слід також зосередити на нормативно-правових актах, які стосуються охорони праці, що являються офіційними документами для органів державного управління охороною праці.

У відповідності до ст. 157 Кодексу Законів про працю України [35], державні галузеві та міжгалузеві нормативні акти про охорону праці являються правилами, нормами, стандартами, інструкціями, положеннями, та іншими нормативними документи, яким зафіксовано надання чинності правових норм, які є обов'язковими до виконання.

Опрацювання та прийняття нових, перегляд та скасування чинних державних міжгалузевих та галузевих нормативних актів про охорону праці проводяться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики в сфері охорони праці, за участю інших державних органів і професійних спілок у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Технічні умови, стандарти, а також і інша нормативно-технічна документація на технологічні процеси та засоби праці мають включати норми які стосуються охорони праці та затверджуватися з центральним органом виконавчої влади, що дозволить формувати державну політику у галузі охорони праці. Якщо у нормативних актах про охорону праці відсутні вимоги, що мають бути виконані для формування нешкідливих та безпечних умов праці на конкретних роботах, то тоді власник або уповноважений ним орган повинен обов'язково погодити із центральним органом виконавчої влади та вжити заходи, якими реалізується державну політику в галузі охорони праці, а також заходів, які гарантують особисту та колективну безпеку працівників [35].

Отже, не враховуючи наявність нормативної бази, яка лише частково врегульовує питання, які мають відношення до формування нормативно-правових актів із питань охорони праці, на даний час залишається важливим ряд

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ док.м.	Підпис	Дата		22

питань, що поєднанні із відсутністю єдиного акту нормативно-правового спрямування, який міг би передбачено та безпосередньо співставляти компетенції органів публічної адміністрації, що формують такі акти.

Усе вищезазначене дає можливість для осмислення правового механізму врегулювання охорони праці як комплексу правових норм, що визначають питання охорони праці. Їх поєднання формують: міждержавні акти, законодавство національного рівня, юридично-технічні документи, нормативна основа форм і методів правового врегулювання.

Акти нормативно-правового спрямування слід класифікувати за певними характеристиками, зокрема:

- за суб'єктом правотворчості (акти локального, центрального, вищого рівня);
- за сферою дії (спеціальні та загальні);
- за змістом (соціально-правові, техніко-юридичні).

Крім зазначеного, норми і правила охорони праці слід розподіляти за умовними «спеціалізованими» угрупованнями: 1) державні стандарти – встановлюють загальні норми та вимоги за видами шкідливих та небезпечних чинників виробництва, спільні вимоги безпеки до виробничих процесів та виробничого обладнання, способи оцінювання безпеки праці (міжгалузеві, галузеві, державні); вимоги стосовно засобів захисту працівників; 2) вимоги виробничої санітарії і техніки безпеки до робочих місць, механізмів, машин, верстатів, території, будівель, споруд, обов'язків керівництва тощо. (міжгалузеві, галузеві); 3) вимоги норм безпеки приладів, верстатів, машин, конструкцій; 4) будівельні та санітарні норми і правила, що включають вимоги до технологічних процесів, санітарно-гігієнічних умов праці, облаштування та утримання промислових підприємств; 5) документація, якою встановлюються обов'язки та права адміністрації установ, організацій, підприємств, а також ступінь їхньої відповідальності; 6) документація, якою встановлюються особливості діяльності органів публічної адміністрації (контролю і нагляду).

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		23

1.3. Аналіз основних законодавчих актів, які регулюють питання охорони праці в закладах освіти

Як зазначено в основному законі нашої держави – Конституції України, що: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [36]. А тому, про це слід пам'ятати і адміністрації закладу освіти (роботодавцю), і враховувати при здійсненні трудових відносин із працівниками ввірених їм закладів.

Адміністрація (роботодавець) повинні знати, що у випадку недотримання законодавства про охорону праці або умов колективного договору, працівник має законне право за власним бажанням розірвати трудовий договір.

В даній ситуації працівнику повинна бути виплачена вихідна матеріальна допомога розміром не менше середнього заробітку за 3 місяці.

При формуванні трудового договору працівник мусить бути особисто проінструктований, з фіксацією під розписку про особливості та умови праці в установі або на підприємстві з реєстрацією у відповідних журналах інструктажів з охорони праці (як вступного, так і на робочому місці).

Тільки ті працівники, які пройшли інструктаж, навчання та перевірку знань з охорони праці, можуть бути допущені до роботи.

Адміністрація (роботодавець) з метою створення нешкідливих та безпечних умов праці працівників, а також задля особистої безпеки повинна керуватися переліком наступних основних нормативних законодавчих документів і актів з питань охорони праці:

- Закон України «Про охорону праці» [13];
- типові положення про службу охорони праці [37];
- положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися із здобувачами освіти під час освітнього процесу [38];
- порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві [39];
- типові положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліку робіт з підвищеною небезпекою [40];

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		24

- положення про розробку інструкцій з охорони праці; [41];
- перелік робіт з підвищеною небезпекою [42];
- перелік робіт, де є потреба у професійному доборі [43];
- граничні норми підняття і переміщення важких речей жінками [44];
- граничні норми підняття і переміщення важких речей неповнолітніми [45];
- положення про порядок проведення медичних оглядів працівників певних категорій [46];
- порядок опрацювання і затвердження роботодавцем нормативних актів з охорони праці, що діють на підприємстві [47];
- порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці [48];
- типові положення про комісію з питань охорони праці підприємств [49];

Проекти наказів з охорони праці та нормативно-правові акти, які мають бути в установі або на підприємстві:

1. Текст (програма) проведення з працівниками вступного інструктажу з охорони праці, а також тексти інструктажу на робочих місцях.

2. Положення про систему управління охороною праці (СУОП), куди необхідно включити такі документи:

- повний перелік професій працівників, яким не потрібно проводити первинний, позаплановий та повторний інструктаж (лише за погодженням з державним інспектором з нагляду за охороною праці);
- перелік робіт з підвищеною небезпекою;
- положення про порядок виконання робіт з підвищеною небезпекою;
- повний перелік професій, працівники яких мають право на забезпечення засобами індивідуального захисту із конкретизацією певних видів засобів для них;
- положення про навчання з питань охорони праці у закладі освіти відповідно до Наказу МОН України № 304 від 18.04.2006 року [50];
- перелік робіт, для допуску до виконання яких необхідний професійний відбір;

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		25

- перелік професій працівників, які повинні проходити попередній або періодичні медичні огляди;
- перелік посадових осіб, які зобов'язані проходити попередню та періодичну перевірку знань з питань охорони праці;
- перелік робіт, на яких забороняється застосування праці жінок;
- перелік робіт, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх;
- перелік інструкцій з охорони праці, які повинні діяти у закладі освіти;
- перелік існуючих професій і посад, працівники яких мають право на отримання молока чи інших рівноцінних харчових продуктів;
- склад постійно діючої комісії з перевірки знань з питань охорони праці;
- накази: про затвердження Положення про систему управління охороною праці СУОП; про затвердження положення про проведення триступеневого адміністративно-громадського контролю у системі управління охороною праці закладу (установи); про затвердження графіка проведення періодичних медоглядів працівників; про затвердження комісії з перевірки знань з питань охорони праці посадових осіб; про затвердження членів добровільної протипожежної дружини і пільги для них;
- план локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій.

Журнали, які необхідно мати службі охорони праці:

- реєстрації нещасних випадків, що сталися з вихованцями, учнями, студентами, курсантами, слухачами, аспірантами;
- реєстрації нещасних випадків, що сталися з працюючими на виробництві;
- обліку повідомлень про нещасний випадок;
- обліку професійних захворювань (отруєнь);
- обліку об'єктів підвищеної небезпеки;
- реєстрації інструкцій з охорони праці у закладі освіти;
- реєстрації вступного інструктажу з питань охорони праці;

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ док.м.	Підпис	Дата		26

- реєстрації протоколів лабораторних досліджень умов праці (за відповідної потреби).

Документи, які повинні зберігатися в службі охорони праці:

- інструкції з охорони праці (перші примірники);
- акти реєстрації нещасних випадків, що сталися з вихованцями, учнями, студентами, курсантами, слухачами, аспірантами;
- акти розслідування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій з працюючими на виробництві за формами;
- акти розслідування професійних захворювань за формою;
- карта обліку професійного захворювання (отруєння);
- матеріали розслідування нещасних випадків (повідомлення), професійних захворювань (перші примірники);
- приписи органів державного нагляду, накази та заходи щодо їх виконання закладом;
- приписи фахівців служби охорони праці;
- план роботи служби охорони праці;
- протоколи перевірки знань з питань охорони праці посадових осіб закладу професійно-технічної освіти;
- протоколи лабораторних досліджень атестації робочих місць за умовами праці;
- матеріали перевірки стану умов і безпеки праці комісією закладу освіти і затверджені заходи для усунення виявлених порушень;
- комплексні заходи для досягнення встановлених нормативів та підвищення існуючого рівня охорони праці, що передбачені колективним договором;
- матеріали аудиту охорони праці, у тому числі оцінки технічного стану виробничого обладнання, атестації робочих місць за умовами праці на відповідність нормативно-правовим актами з охорони праці.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		27

2. Аналіз правового регулювання організації роботи з охорони праці в закладах професійно-технічної освіти

2.1. Дотримання вимог законодавства про охорону праці в закладах професійно-технічної освіти

Статистичні дані останніх років показують вдосконалення в Україні законодавчої основи з охорони праці. Все більшої ваги набувають аспекти збереження здоров'я і життя учасників освітнього процесу в закладах професійно-технічної освіти. Сучасний стан освіти вимагає нових стандартів до професійного рівня педагогічних працівників, які повинні бути справжніми професіоналами, адже повинні вирішувати різносторонні питання освітнього процесу: володіти ґрунтовними знаннями навчальних предметів, володіти новітніми технологіями, мати гарну педагогічну і психологічну підготовку. Збільшення обсягів сучасного суспільства в сфері техногенної діяльності, зміни навколишнього середовища спричиняють реальні загрози для життєдіяльності та професійної діяльності людини. Збільшується число постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій різноманітного походження, катастроф, аварій на промислових підприємствах, стихійних лих. Вивчення причин виникнення надзвичайних ситуацій, їх характерних особливостей і наслідків, забезпечення навчання людей правильній поведінці під час таких умов спрямовані на підготовку людини до виявлення найдоцільнішого рішення для того, щоб вийти із найменшими втратами з небезпечних ситуацій.

Підґрунтям для комплексних планів покращення санітарно-оздоровчих заходів та умов охорони праці є дані паспортизації про технічний і санітарний стан об'єктів галузі, зокрема їх структурних підрозділів.

При розробленні комплексних планів потрібно враховувати засоби працівників у важких та шкідливих умовах праці, покращення умов праці жінок, підняття рівня технічної естетики, покращення санітарно-побутового обслуговування працівників, ліквідацію небезпечних та шкідливих виробничих чинників в закладах професійно-технічної освіти.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ док.м.	Підпис	Дата		28

Система навчання в закладах професійно-технічної освіти та на підприємстві, під час проходження виробничої практики правилам та нормам з охорони праці включає наступні заходи:

1. Забезпечення проведення інструктажів з техніки безпеки, виробничої санітарії і протипожежної охорони всіх видів.

2. Розробку інструкцій з охорони праці, якими регулюється порядок виконання робіт і правила поведінки у виробничих приміщеннях та на території закладів освіти, з подальшою видачею їх працівникам.

3. Навчання правилам та нормам охорони праці на спеціальних курсах, подальшу атестацію та переатестацію працівників інженерно-технічних посад та робітників, які виконують роботи з підвищеною небезпекою.

Під час прийняття на виробничу практику, а в подальшому з певною періодичністю практиканти, повинні проходити інструктажі з питань охорони праці, правил дій та поведінки при виникненні аварійних ситуацій, стихійних лих та пожеж на підприємстві, а також з надання першої домедичної допомоги потерпілим від аварій та нещасних випадків.

Інструктажі з охорони праці за часом та характером проведення є: вступний, первинний, повторний, позаплановий, цільовий (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Інструктажі з питань охорони праці в закладах професійно-технічної освіти

Вступний інструктаж в закладах професійно-технічної освіти проводиться:

- при прийомі на роботу (як постійну так і тимчасову або сезонну) з усіма працівниками, незалежно від їх посади, віку, стажу роботи та освіти;
- з працівниками інших установ або організацій, які прибули на підприємство і будуть брати участь у процесі виробництва або виконують будь-які інші роботи для даного підприємства;
- зі здобувачами освіти (студентами та учнями), які прибули на підприємство і будуть проходити трудове або професійне навчання;
- з екскурсантами під час екскурсій на підприємство.

Вступний інструктаж проводить спеціаліст служби охорони праці закладу професійно-технічної освіти. Якщо така посада не передбачена в закладі, то іншим фахівцем закладу професійно-технічної освіти, який відповідно до наказу (розпорядження) згідно з Типовим положенням порядку проходів навчання з охорони праці і відповідну перевірку знань.

Вступний інструктаж з працівником в закладах професійно-технічної освіти проводиться в кабінеті охорони праці, також може використовуватися інше приміщення, яке спеціально для цього обладнується сучасними технічними засобами навчання, наочних та навчальних посібників згідно програми, при розробці якої службою охорони праці враховуються особливості трудового процесу установи. Керівник закладу професійно-технічної освіти затверджує тривалість та програму інструктажу, а при проходженні виробничої практики це робить керівник виробництва.

Про проведення вступного інструктажу в закладі професійно-технічної освіти робиться відповідний запис в журналі реєстрації вступного інструктажу з охорони праці. Даний журнал повинен бути на збереженні служби охорони праці закладу професійно-технічної освіти або працівника, на якого покладені обов'язки з проведення вступного інструктажу. Також відповідний запис робиться у наказі про проходження практики.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		30

Первинний інструктаж, так як і вступний, в закладах професійно-технічної освіти обов'язково проводиться з працівником до початку роботи, але вже безпосередньо на новому робочому місці:

- із новим працівником (незалежно від того, чи він прийнятий на роботу на постійній основі, чи тимчасово) на підприємстві або якщо фізична особа використовує найману працю;
- із працівником, який переведений від одного структурної частини підприємства (установи) до іншої;
- із працівником, який розпочне виконувати нову для нього роботу;
- із працівником, який знаходиться у відрядженні і належить до іншого підприємства (установи), і бере безпосередню участь у виробництві на підприємстві.

Первинний інструктаж проводиться зі здобувачами освіти (учнями, студентами, курсантами та слухачами) навчальних закладів:

- на початку професійного або трудового навчання;
- перед початком виконання кожного навчального завдання, яке пов'язане з використанням різноманітних механізмів, матеріалів, інструментів тощо.

На робочому місці первинний інструктаж проводиться або індивідуально або з групою осіб, які мають однаковий фах за інструкціями з охорони праці згідно до виконуваних робіт, що діють в освітньому закладі, та на виробництві при проходженні практики.

Повторний інструктаж проводиться індивідуально на робочому місці з окремими працівниками або ж групою осіб, за умови, що вони виконують однотипні роботи. Повторний інструктаж відповідає за змістом і обсягом особливостям первинного інструктажу.

Повторний інструктаж має проводитися у визначені нормативно-правовими актами охорони праці терміни, що діють у сфері освіти, або роботодавцем з врахуванням умов праці даної установи, але не рідше:

- 1 раз на 3 місяці, якщо робота пов'язана з підвищеною небезпекою;
- 1 раз на 6 місяців для всіх інших робіт.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		31

Позаплановий інструктаж в закладі професійно-технічної освіти повинен проводитися на конкретному робочому місці або в кабінеті охорони праці з працівниками:

- за умови введення в дію нових або перегляду нормативно-правових актів, які стосуються охорони праці, а також якщо вносяться певні зміни та доповнення до них;
- якщо відбулася зміна технологічного процесу та модернізація приладів та інструментів, устаткування, матеріалів, вихідної сировини, а також інших факторів, які мають вплив на стан охорони праці;
- при допущенні працівниками порушеннях вимог з охорони праці, які призвели до надзвичайної ситуації (травм, пожеж, аварій, тощо);
- якщо працівник має перерву в роботі виконання робіт більш ніж на 30 календарних днів;
- для всіх робіт з підвищеною небезпекою.

Позаплановий інструктаж зі здобувачами освіти закладу професійно-технічної освіти повинен проводитися під час проведення трудового і професійного навчання, якщо ними були допущені порушення вимог нормативно - правових актів з охорони праці, які імовірно можуть стати або стали причиною надзвичайної ситуації (травм, пожеж, аварій тощо).

Позаплановий інструктаж в закладі професійно-технічної освіти проводиться як індивідуально з окремим працівником, так і з групою працівників спорідненого професійного спрямування. Зміст і обсяг позапланового інструктажу можуть визначатися в конкретному випадку.

Цільовий інструктаж з працівниками закладу професійно-технічної освіти проводиться:

- при потребі в ліквідації стихійного або лиха аварії;
- якщо потрібно провести роботи, на які згідно чинного законодавства повинен оформлюватися наряд-допуск, розпорядження або наказ.

Цільовий інструктаж може проводитися як індивідуально з конкретним працівником, так і з групою працівників. Зміст і обсяг цільового інструктажу характеризується залежно від виду робіт, які мають виконуватимуться працівником.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		32

Дотримання правил виробничої санітарії і техніки безпеки в закладі професійно-технічної освіти залежить не тільки від виконання своїх обов'язків власником або уповноваженим ним органом, а й від того, як кожний працівник виконує і знає їх під час виконання професійних обов'язків. Закон України «Про охорону праці» покладає на працівника обов'язкове знання та виконання вимог нормативних актів з охорони праці, правил поведінки з устаткуванням, машинами, іншими засобами виробництва, використання засобів індивідуального та колективного захисту; дотримання зобов'язань відносно охорони праці, які передбачені правилами внутрішнього трудового розпорядку та колективним договором закладу освіти; проходження у визначеному порядку попередніх та періодичних медичних оглядів; співпрацю з власником у справі забезпечення нешкідливих і безпечних умов праці; особисто вживати необхідних заходів задля усунення та уникнення будь-яких ситуацій виробничого характеру, які можуть створювати загрозу для працівників.

Трудовий колектив закладу професійно-технічної освіти (науково-педагогічний та технічний) повинен з відповідальністю відноситися до питання безпеки життєдіяльності і охорони праці. Не дивлячись на невисокий рівень матеріально-технічного забезпечення, враховуючи характерні особливості існування навчального закладу, усім потрібно зважено та раціонально усвідомлювати свої права та відповідально виконувати свої обов'язки, власним позитивним прикладом виховувати і навчати підростаюче покоління. За допомогою використання єдиних педагогічних вимог та спільної мови з батьківським активом потрібно прагнути до виконання у закладі освіти та в громадських місцях правил поведінки учнями.

Отже, робота у закладах професійно-технічної освіти з профілактики нещасних випадків має бути спрямована на створення належних умов для всіх учасників освітнього процесу, формування продуманого та зваженого плану роботи, виховання та навчання здорового покоління, адже саме від молоді найбільше залежить продуктивний стан сил нашої держави, її інтелектуальний, оборонний, економічний, духовний потенціал, безпека держави, ресурс розвитку суспільства.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		33

2.2. Правовий аспект створення безпечних і здорових умов для праці та навчання в закладах професійно-технічної освіти

Аспекти охорони праці та безпеки життєдіяльності на даний час є особливо актуальними. Питання охорони праці в Україні слід розглядати як такі, що викликають значне занепокоєння та потребують нагального переосмислення та вдосконалення.

Гарантування умов праці, які є безпечними – це надзвичайно важливий аспект соціально-економічного розвитку країни, складова частина національної безпеки, державного будівництва, та державної політики, одна з провідних функцій підприємств, місцевих державних адміністрацій, органів виконавчої влади, виконавчих органів рад [51]. Забезпечення найвищої соціальної цінності людини – її здоров'я і життя у державах, де забезпечуються європейські цінності, є основним завданням громадського суспільства, бізнесу, влади. Питання цивільного захисту та безпеки праці являються загальносвітовими, і над ними працюють усі члени міжнародної спільноти [52].

Безпечне освітнє середовище та охорона праці в організації освітнього процесу закладу професійно-технічної освіти на даний час є особливо важливим питанням. Додержання зафіксованих законодавчих аспектів з охорони праці – це одна з провідних та ефективних складових її діяльності. Необхідно окреслити пріоритети на безпечність умов під час навчально-виробничого процесу, вживати конкретних заходів задля збереження здоров'я і життя всіх учасників освітнього процесу.

Законодавство України про охорону праці, в загальному, виглядає як система взаємозв'язаних нормативних актів, які врегульовують відносини в сфер реалізації державної політики відносно організаційно-технічних, правових, лікувально-профілактичних і соціально економічних заходів та засобів, направлених на збереження працездатності і здоров'я людини в процесі трудової діяльності.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		34

У закладах професійно-технічної освіти особа готується до повноцінного життя в умовах наявного в Україні рівня безпеки, а, відповідно, її потрібно навчити запобігати нещасним випадкам завдяки забезпеченню активної соціальної позиції відносно безпеки оточуючих та власної безпеки, сформувати практичні навички із самозахисту в умовах психологічного навантаження яке показує тенденції до зростання, в умовах суворої дійсності забезпечити здоровий та нормальний спосіб життя. Вдала професійна діяльність великою мірою залежить від стресостійкості та мотивації педагогічного працівника, і того, яким чином він забезпечить використання власних ресурсів та сил. Педагогічні працівники, технічний та обслуговуючий персонал закладу професійно-технічної освіти має з великою відповідальністю відноситися до питань безпеки життєдіяльності та охорони праці.

Всі керівники закладу професійно-технічної освіти зобов'язані першочергово визнавати здоров'я та життя здобувачів освіти основною з найвищих соціальних цінностей, формувати команду висококваліфікованих однодумців серед педагогічного колективу, створювати відповідні умови для всіх працівників, детально продумувати план роботи, разом брати участь у вихованні здорового покоління молоді, адже саме від них великою мірою залежить те, яким буде стан продуктивних сил держави, її інтелектуальний, економічний, духовний та оборонний потенціал, безпека держави, ресурс розвитку суспільства.

Комплексний підхід до створення безпечних умов життєдіяльності та управління охороною праці працівників та здобувачів освіти навчально-виховного процесу – це ґрунтовно продумана, дієва, творча та результативна діяльність, один із найактуальніших факторів управління, спрямований на:

- безперечне виконання правил для здобувачів освіти та посадових обов'язків працівниками закладів професійно-технічної освіти, ознайомлення з факторами та принципами захисту від небезпечних ситуацій у надзвичайних умовах та буденному житті, відомості про юридичну відповідальність за порушення норм правопорядку;

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ док.м.	Підпис	Дата		35

- навчання та прогнозування результатів свого небезпечного поведіння на всіх етапах праці та реального життя;
- недопущення шкідливих звичок, вчасне прийняття рішень відносно їх запобіганню;
- забезпечення розуміння про життя та здоров'я як найактуальнішого, що є у людини.

Саме через це керівник закладу професійно-технічної освіти повинен знати, що, організовуючи злагоджену послідовну роботу з безпеки життєдіяльності та охорони праці в системі професійно-технічної освіти, він забезпечує безпечні та здорові умови роботи, безпечну експлуатацію будівель, технічних засобів навчання і обладнання, попередження травматизму, формує оптимальний режим навчання та роботи [51].

Забезпечення роботи з охорони праці відбувається згідно сформованих планів, і супроводжується оформленням відповідних розпорядчих документів та наказів. Накази видаються на виконання постанов уряду, законів, рекомендацій та наказів вищих органів управління освітою, планів роботи закладу професійно-технічної освіти.

План роботи з охорони праці за рік повинен включати наступні заходи:

- навчання працівників з охорони праці та перевірка знань;
- проведення інструктажів;
- укладання та постійний перегляд посадових інструкцій працівників;
- профілактичні та інші заходи, які орієнтовані на підняття рівня безпеки учасників освітнього процесу, а також внутрішній контроль;
- визначенні потреби у нових матеріально-технічних засобах безпеки, обладнанні, та санітарно-побутовому обслуговуванні.

У відповідності до встановлених вимог чинного законодавства з охорони праці, а також з метою послідовного їх виконання, потрібно розробляти та затверджувати відповідні посадові інструкції. Діяльність кожного навчального кабінету (підрозділу) професійно-технічних навчальних закладів керується відповідними положеннями, які затверджені наказами Міністерства освіти і науки України, а також наказами керівника

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		36

закладу професійно-технічної освіти. В їх роботі є важливими заходи з безпеки життєдіяльності, які зазначаються в планах роботи класного керівника та кабінету, і мають відповідне нормативне забезпечення.

Значну увагу та організацію роботи з охорони праці потрібно надавати інструктажам з охорони праці.

Через повноцінну збройну агресією російської федерації та збільшенням ризиків використання агресором зброї масового ураження, що включає і хімічну зброю, нагальною потребою стає набуття навичок та знань дії в надзвичайних ситуаціях різноманітного походження та використання їх при формуванні відповідних знань та навичок у працівників та здобувачів освіти. Обов'язкового слід проводити інструктажі та навчання не тільки відносно охорони праці, але і безпеки здобувачів освіти та працівників закладів професійно-технічної освіти під час ведення бойових дій, правил поведінки під час надзвичайної ситуації. Під час воєнного стану велику увагу потрібно надавати укриттям фонду захисних споруд цивільного захисту, експлуатації та утриманню їх в функціональному стані.

У разі прямої загрози здоров'ю та життю учасників освітнього процесу в закладах професійно-технічної освіти вводиться в дію План евакуації закладу.

Ситуація з безпекою в Україні стала значно складнішою через збройну агресію російської федерації відносно України та потребує нових підходів з охорони праці в закладах професійно-технічної освіти.

Дія та подальше функціонування закладу професійно-технічної освіти буде значно менш ефективним, якщо питання формування безпечних умов збереження здоров'я та життя всіх учасників освітнього процесу не стоятиме на першому місці. Потрібно докласти максимальних зусиль, щоб через систему освіти насамперед забезпечити вплив на умови зміцнення, збереження та відновлення здоров'я особистості.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		37

2.3. Аналіз правового забезпечення організації роботи з охорони праці в закладах професійно-технічної освіти

Якщо характеризувати освіту як процес, то професійна освіта – це освіта, яка не обмежується віковими рамками, її можна здобувати протягом життя. Також освіта являється однією із найважливіших із важливіших сфер економічної діяльності держави. І як будь-яка інша частина економічної компоненти освіта повинна аналізуватися з позиції стану охорони праці.

Однією із провідних характеристик стану охорони праці на підприємстві (організації) являється травматизм. Для закладів професійно-технічної освіти доречно окремо аналізувати рівень травматизму серед працівників закладу та окремо для здобувачів освіти, які роблять освітній процес можливим.

Середнє число травмованих осіб освітнього процесу становить близько 8500 осіб на рік (відомості на основі спостережень за 2017-2019 рр.). Однак 2020 року відмічалось значне зменшення числа травмованих закладів професійно-технічної освіти, що складало 5435 випадків. Разом з тим спостерігається тенденція відносно зниження числа випадків із смертельним наслідком серед здобувачів освіти професійно-технічної (з 10 до 5 потерпілих за 2017-2019 рр. та з 5 до 1 випадку за 2019- 2020 рр.).

За показниками аналізу ступеню травматизму під час освітнього процесу по видах діяльності визначено, що найбільше число травм спостерігається під час лабораторних робіт, на заняттях фізичною культурою та на перервах. Визначено, що серед смертельно травмованих більше травмувалися під час проведення лабораторних занять та перерв.

Якщо аналізувати статистику травм працівників освітніх закладів професійно-технічної, то за відомостями Фонду Соціального страхування, прослідковується чітка динаміка до зниження рівня травматизму не відслідковується (2018-2021 рр.). Спостерігається її стрибкоподібна динаміка, але є чітка тенденція по роках до зниження рівня травматизму не відслідковується.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докum.	Підпис	Дата		38

Разом з тим прослідковується така ж динаміка за смертельними випадками травмування. Найвищий стрибок травматизму серед працівників професійно-технічної освіти зі смертельними наслідками відмічався у 2020 році, що є типовим для всіх галузей економіки країни.

Якщо аналізувати події, які стали причиною травмування підлітків у освітніх закладах, то були виявлені такі причини:

- недостатній контроль з боку дорослих (викладачів, майстрів виробничого навчання);
- неналежне забезпечення для здобувачів безпечного освітнього середовища;
- недотримання інструкцій з безпеки життєдіяльності та охорони праці.

Для повного осмислення ситуації з підлітковим травматизмом слід також зазначити і фактори побутового травматизму серед здобувачів освіти, а саме:

- підвищений рівень рухової активності підлітків;
- нестабільність психологічного стану здобувачів освіти;
- низький рівень якості організації дозвілля підлітків;
- недостатні показники індивідуальної відповідальності.

Відмічений аналіз подій, причин, часу, та місць настання нещасних випадків показує, що провідними причинами травматизму серед здобувачів освіти в освітніх закладах є недостатня виховна робота (що також являється основним і для побутового травматизму). Слід зазначити, що окремі вчителі (викладачі) недостатньо обізнані з основами попередження травм або ігнорують їх: допускають надмірні навантаження на спортзали та навчально-виробничі майстерні під час проведення занять, дозволяють здобувачам освіти виконувати досліди у повсякденному одязі.

Осмислення причин нещасних випадків серед здобувачів освіти в освітніх закладах показав, що можна було б запобігти більшості нещасних випадків. Тому, як і при всіх випадках підліткового та дитячого травматизму при плануванні профілактичних заходів слід керуватись основними двома факторами: послідовна організація освітньої виховної роботи та трудового процесу [55]. Вивчення подій, які стали основою

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		39

травмування працівників закладів професійно-технічної освіти показав, що тут в даному випадку зберігається тенденція поділу причин як і для інших галузей економіки. Та є одна характерна особливість – на провідне місце виходять саме психофізіологічні причини (які становлять близько 60 % від загальної їх кількості).

Для недопущення травмування учасників освітнього процесу потрібна чітка та послідовна організації роботи з охорони праці в закладі професійно-технічної освіти в цілому. Беззаперечне дотримання інструкцій з охорони праці, виконання власних посадових обов'язків та проведення абсолютно всіх видів контролю за станом охорони праці в закладах професійно-технічної освіти забезпечить недопущення виникнення травматизму серед їх здобувачів освіти та працівників. Разом з тим, діяльність всіх структурних підрозділів закладу професійно-технічної освіти має бути спрямована не тільки на підтримання освітнього процесу, але й на створення безпечного середовища для всіх учасників даного процесу.

2.4. Функціонування безпечного освітнього процесу у закладах професійно-технічної освіти в умовах правового режиму воєнного стану

Через повноцінну збройну агресією російської федерації проти України Указом Президента України Володимира Зеленського від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» в Україні був проголошений воєнний стан [54].

Під час дії воєнного стану заклади професійно-технічної освіти функціонують як центри, які надають змогу дітям набувати не лише певний рівень знань, але і відповідну психологічну підтримку, не нівелюючи відчуття спільності зі спільнотою, саме тому дуже важливим є аспект виваженого підходу до організації роботи в закладі професійно-технічної освіти, та налаштування освітнього процесу так, щоб він являвся максимально безпечним та комфортним для викладачів та здобувачів освіти.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		40

Значним плюсом професійно-технічної освіти зараз, є її швидка реакція на запити ринку праці та гнучкість, так як на даний час навчатися у відповідних закладах мають змогу не лише випускники шкіл, але і дорослі люди, які мають бажання змінити свою професію або підвищити кваліфікацію.

Лист Міністерства освіти і науки України від 06.03.2022 № 1/3371-22 «Про організацію освітнього процесу» наголошує на доцільності організації навчання здобувачів освіти у заклад професійно-технічної освіти на основі дистанційної форми, що є найбільш доцільною з позиції безпеки, наголошується на важливості використовувати викладачам під час організації освітнього процесу моделі дистанційного та змішаного навчання у асинхронному й синхронному режимах, із застосуванням взаємодії в хмарних сервісах, роботи з онлайн платформами інструментами спільної роботи з документами та засоби групової діяльності й комунікації, було рекомендовано переглянути навчальні плани й визначити теми, які слід ущільнити, або ті, що потрібно подати в повному обсязі [55].

На сьогодні показники успішності учнів повній мірі можуть не відображати показники реального рівня знань (здобувач освіти може бути сонний і втомлений, адже провів ніч у підвалі, маючи запенепокоення через повітряну тривогу, або через напруження нервового характеру він не може сконцентруватися на відповіді), то саме через це потрібно зпрогнозувати техніки врегулювання емоційного стану, психологічне розвантаження, тощо.

Психологічне забезпечення навчального процесу в закладах професійно-технічної освіти супроводжує практичний психолог відповідно до Положення про психологічну службу в системі освіти України, яке затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 22 травня 2018 року за № 509 [56].

Соціальний педагог за професійними обов'язками є дуже важливим, особливо, якщо серед здобувачів освіти наявні діти, з сімей, що потрапили у складні життєві обставини (пережили окупацію, внутрішньо переміщені, батьки втратили роботу, житло тощо), або навіть втратили сім'ю.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
						41
Зм..	Арк	№ док.м.	Підпис	Дата		

Керівник закладу професійно-технічної освіти гарантує нешкідливі і безпечні умови навчання, виховання і праці – ця норма передбачена в статті 24 Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (Закон № 103/98 ВР) [57].

Регулярно, у визначені законодавством терміни, потрібно проводити інструктажі /навчання з охорони праці, безпечного виконання робіт, безпеки життєдіяльності, техногенної, пожежної безпеки, з питань надання домедичної допомоги, реагування на випадки травмування або погіршення самопочуття здобувачів освіти та працівників під час освітнього процесу, правил безпечної поведінки в умовах надзвичайних ситуацій.

Під час тривалих військових дій, а також ще довгий час після їх закінчення заклади професійно-технічної освіти в Україні будуть працювати у нових для себе обставинах, поки не буде забезпечене безпечне освітнє середовище, а тому обладнання найпростіших укриттів та організація у закладі освіти безпечного освітнього простору - що являється одним із найактуальніших завдань для керівника закладу професійно-технічної освіти.

Важливою передумовою організації освітнього середовища є наявність певних процедур поведінки та реагування, які розробляються та запроваджуються через чіткі процедури поведінки та реагування у надзвичайних ситуаціях, досконале знання даних процедур усіма працівниками закладу професійно-технічної освіти та постійне вдосконалення правил зі здобувачами освіти є першочерговими, та мають охарактеризувати шляхи евакуації (якщо укриття не обладнане у закладі, то, у тому числі, до найближчого укриття).

Рекомендації та вимоги відносно облаштування безпечного укриття у закладі професійно-технічної освіти розроблені Державною службою з надзвичайних ситуацій, а також свої рекомендації надало Міністерство освіти і науки України.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		42

Керівник закладу професійно-технічної освіти зафіксує посадові інструкції працівників з обов'язковим блоком питань з охорони праці, керівників структурних підрозділів, безпеки життєдіяльності. Дана норма передбачена Положенням про організацію роботи з безпеки життєдіяльності та охорони праці учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти, яким затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 № 1669. [58].

Для забезпечення освітнього процесу використовують різні платформи (Zoom, Meet, Skype, Google Classroom, Classdojo, Teams, Edmodo, Moodle, Мій клас) та різноманітні сервіси Google, онлайн-тести тощо (рис. 2.2.). Однозначно, що вибирати необхідно саме ті сервіси, які добре себе зарекомендували саме на смартфонах, а також доступні ще й в режимі офлайн, адже мережа інтернет може бути нестабільною, а ноутбуки та комп'ютери не зможуть працювати з певними програмами, які є для них занадто складними.

Рис. 2.2. Платформи для забезпечення освітнього процесу в закладах професійно-технічної освіти.

3 Практичні аспекти розслідування нещасних випадків у закладах професійно-технічної освіти

3.1. Аналіз стану травматизму серед здобувачів освіти та працівників закладів освіти за 2022 рік

За інформацією на 07 жовтня 2022 року яку надали місцеві органи виконавчої влади було зафіксовано 26,4 тис. об'єктів (будівель, корпусів) освітніх закладів, на базі яких мав бути організований освітній процес, загальна чисельність учасників освітнього процесу становила майже 7,42 млн. осіб (слід зазначити, що кількість таких об'єктів освітніх закладів та учасників освітнього процесу постійно змінювалася, так як постійно проводилося уточнення кінцевого чисельного показника) [59].

У більшості регіонів України (17 областей) були проведені комісійні обстеження об'єктів освітніх закладів за характеристиками забезпеченості учасників освітнього процесу фондом захисних споруд цивільного захисту які використовуються як укриття. В загальному було перевірено (обстежено) більше 25 тис. (95%) споруд закладів освіти. Виняток становили об'єкти, які розміщені в окремих районах Луганської, Харківської, Донецької, Миколаївської, Херсонської, областей, на території яких обстеження комісіями було неможливе, у зв'язку із знаходженням освітніх закладів, в зонах ведення бойових та стабілізаційних дій, на тимчасово окупованих територіях, та в разі значних пошкоджень та руйнувань таких закладів.

В період червня по жовтень 2022 року завдяки спільним діям місцевих та державних органів, які належать виконавчої влади, освітніх закладів, батьківського самоврядування, волонтерських та міжнародних організацій був підвищений рівень захищеності здобувачів освіти, що надало можливість надавати освітні послуги 16,4 тис. закладів освіти, що становить більше 62,2% в очному режимі. Це дало можливість продовжувати навчання лише 3995,57 тис. здобувачам освіти (53,84%) використовуючи навчальну базу навчальних закладів.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		44

Важливим питанням є потреба в будівництві нових споруд для укриття, а також облаштування вже існуючих.

Для координації діяльності по комплектуванню закладів освіти спорудами цивільного захисту та приміщеннями, що потрібні для укриття учасників освітнього процесу Прем'єр-міністром України було сформоване доручення від 12.12.2022 №32819/2/1-22 МОНУ [60], органам державної влади, місцевим органам виконавчої влади рекомендовано продовжувати роботу, яка спрямована на суттєве покращення стану захисних споруд в освітніх закладах.

За інформацією обласних, Київської міської військових адміністрацій станом на 2 березня 2023 року до освітнього процесу організація якого відбулася за очною формою навчання, по показниках забезпеченості учасників освітнього процесу об'єктами фонду захисних споруд цивільного захисту були підготовленими 18 630 об'єктів (приміщень) закладів освіти, що складало 66,15% від їх загальної кількості та дозволяло надати укриття 4 544,07 тис. учасників освітнього процесу (55%) [59].

У областях продовжується впровадження комплексу заходів із перевірок та приведення до рівня вимог нормативних документів приміщень, що наявні наявних в закладах освіти, і які доцільно використовувати для учасників освітнього процесу в якості укриття найпростішого виду. Зокрема, у відповідність до норм законодавства обладнуються евакуаційні шляхи; на маршрутах слідування до укриттів зазначаються покажчики руху, встановлюються і таблички біля входу до захисних та інших споруд; формуються об'єктові системи оповіщення та пристрої сигнально-гучномовні. Обладнуються запаси матеріалів, обладнання, інструменту, води та медичних засобів, якими повинні бути укомплектовані захисні споруди цивільного захисту.

Безпека всіх учасників освітнього процесу являється основним пріоритетом, і всі прийняті рішення щодо форм навчання у закладах освіти мають бути підпорядковані даному фактору. Визначаючи ситуацію безпеки в регіонах місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, керівниками закладів освіти та батьківськими колективами опрацьовані найбільш доцільні варіанти як забезпечити роботу закладів освіти як в очній, так і дистанційній та змішаній формі.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
						45
Зм..	Арк	№ док.ум.	Підпис	Дата		

МОНУ та органами управління освітою місцевої виконавчої влади, за підтримки міжнародних організацій, що є партнерами української влади у 2022 році організовано та проведено заходи щодо підвищення кваліфікації, навчання педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів освіти щодо впровадження гендерного фактору у системі освіти. Проведені курси «Мінна безпека та наслідки війни», «Управління конфліктами», «Європейські практики регулювання професійно-технічної освіти», «Модель електронного навчання», «Оцінювання на основі компетентностей» та інші [59].

Також було розроблено та адресовано органам управління освітою обласних, Київської міської військових адміністрацій рекомендації щодо організації роботи освітніх закладів під час правового режиму воєнного стану у 2021/2022 та 2022/2023 навчальних роках листами МОН:

- від 07.03.2022 №1/3377-22 «Про закінчення навчального року в закладах професійної (професійно-технічної) освіти» [62];

- від 21.04.2022 № 1/4334-22 «Про надання рекомендацій стосовно окремих питань завершення 2021/2022 навчального року» [63];

- від 29.06.2022 №1/7234-22 «Про підготовку до початку 2022/23 навчального року та особливості організації освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти» [64];

- від 25.10.2022 №1/85462-22 «Про рекомендований порядок дій на випадок виникнення загроз соціального та воєнного характеру» - рекомендації щодо алгоритму дій учасників освітнього процесу закладів освіти, що працюють в очному режимі, на випадок загрози виникнення терористичного акту шляхом повідомлення про мінування та одночасної загрози нанесення ракетного або повітряного удару» [65];

- від 15.12.2022 №1/15411-22 «Про організацію та проведення заходів з питань безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу на час зимових канікул» [66].

Задля організації психологічного супроводу учасників освітнього процесу було сформовано та введено в дію курс підвищення кваліфікації для працівників сфери освіти «Перша психологічна допомога для учасників

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		46

освітнього процесу в період воєнного та повоєнного часу», функціонують телеграм-канали з спеціальним контентом «Подбай про себе» та «Підтримай дитину», запущений проєкт «Екосистема психологічної допомоги у сфері освіти», а також взятий до уваги та активно використовується досвід Ізраїлю в українських закладах освіти.

Одночасно із вищепереліченими заходами також на базі державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики» було сформовано «Бібліотеку освітніх інформаційних ресурсів», в якій зібрані найбільш важливі першоджерела, освітні урядові документи, аналітичні матеріали 2022 року, які забезпечать більш повноцінне забезпечення інформацією всіх учасників освітнього процесу, і зможуть забезпечити підтримку інформаційної безпеки в галузі освіти.

Згідно з пунктом 5 розділ IV Положення про порядок розслідування нещасних випадків, які трапилися зі здобувачами освіти в ході освітнього процесу, що затверджене наказом МОН від 16.05.2019 №659 [38], що зареєстрований в Мін'юсті 13 червня 2019 р. за №612/335383, освітні заклади, органи управління освітою місцевих органів виконавчої влади, МОНУ зобов'язані здійснювати аналіз причин нещасних випадків, які трапилися із працівниками установи та здобувачами освіти, а також розробляють заходи щодо їх запобігання.

Дослідження травматизму проводилося за підсумками розслідувань нещасних випадків із працівниками та здобувачами освіти освітніх установ, що відбулися під час навчального процесу, виробництва а також у побуті, внаслідок чого потерпілими були отримані травми, інтоксикації чи отруєння. Ситуація з травматизмом працівників та здобувачів освіти освітніх закладів обчислювався за показниками аналізу звітів з травматизму закладів фахової передвищої та вищої освіти за рік, органів управління освітою Київської міської та обласних військових адміністрацій.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		47

За наданою інформацією органів управління освітою обласних, Київської міської державних (військових) адміністрацій, закладів фахової передвищої та вищої освіти, що відносяться до комунальної та державної форми власності, які функціонують в сфері управління МОНУ, за період з 2019 року по 2022 рік було зафіксовано під час освітнього процесу 22,047 тис. травмувань здобувачів освіти, зокрема 21 випадок із смертельними наслідками. Відповідна інформація показана на рис 3.1 та рис 3.2.

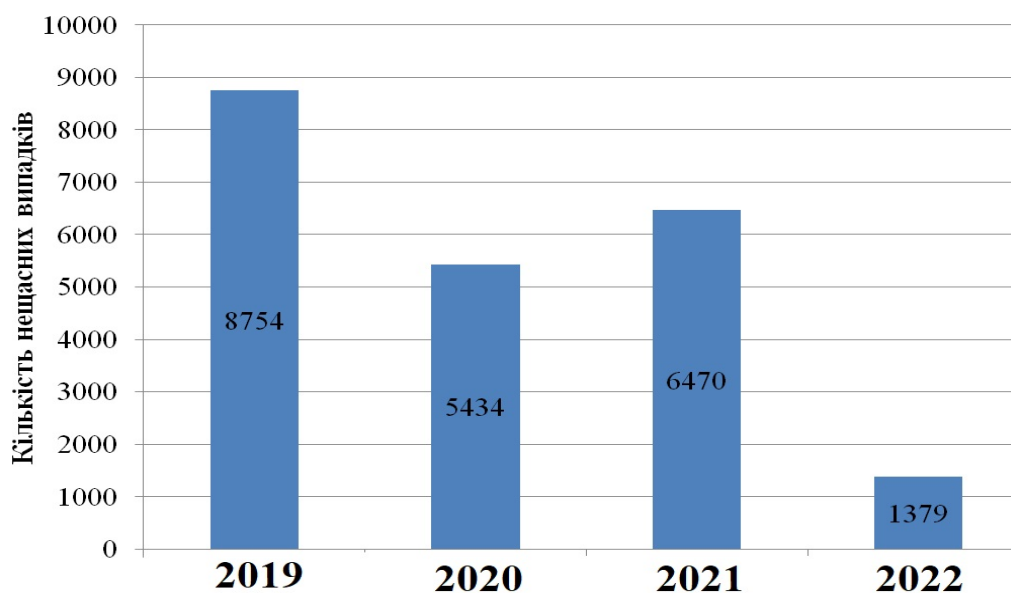

Рис. 3.1. Динаміка кількості нещасних випадків у закладах освіти за період 2019-2022 роках

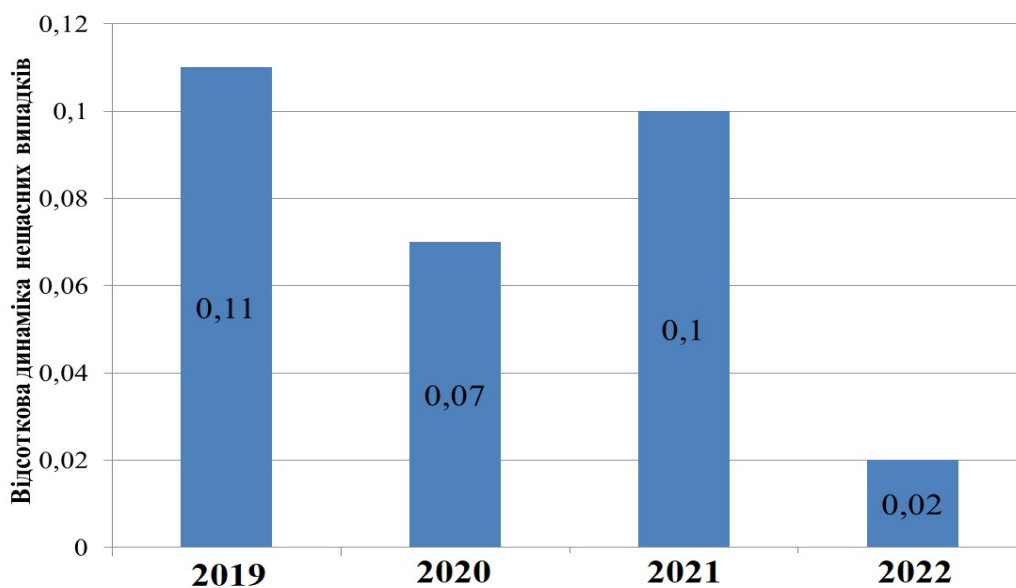

Рис 3.2. Відсоткова динаміка нещасних випадків у закладах освіти за період 2019-2022 роках.

Зм..	Арк	№ док.м.	Підпис	Дата

На показники отримання травм здобувачами освіти в основному вплинули, які є перш за все зовнішніми, та лише опосередковано належали до організації освітнього процесу. У зв'язку з переходом закладів освіти на дистанційну форму навчання та роботи як результат суворих обмежень по запобіганню поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, а також з початком повномасштабної збройної агресії російської федерації кількість випадків травмування працівників та здобувачів освіти суттєво зменшилось.

Переважає більшість нещасних випадків, зі здобувачами освіти під час освітнього процесу у 2022 році, зафіксовано у таких регіонах:

- Житомирська область - 85 випадків (0,04% від загальної кількості здобувачів освіти);

- Рівненська область - 116 випадків (0.05% від загальної кількості здобувачів освіти);

- Львівська область - 167 випадків (0.04% від загальної кількості здобувачів освіти);

- Волинська область - 80 випадків (0,04% від загальної кількості здобувачів освіти);

- Київ - 154 випадків (0.02% від загальної кількості здобувачів освіти).

За узагальненою статистичною інформацією за період з 2019 року по 2022 рік 70% всіх отриманих дітьми травм у освітніх закладах це нещасні випадки зі здобувачами освіти під час під час перерв та занять із фізичної культури та рухливих ігор [59]. Дана статистика відображена на рисунку 3.3.

Проте загальна кількість травм молоді серед травм усього населення нашої держави складає близько 27%. Основними причинами травмування дітей є рівень виховання, індивідуально-психологічні та вікові особливості неповнолітніх, умови їх життя. Визначено, що поведінка самої дитини у 52,5% випадків є причиною травми і тільки у 17,9% - наявність «травмонебезпечних ситуацій».

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		49

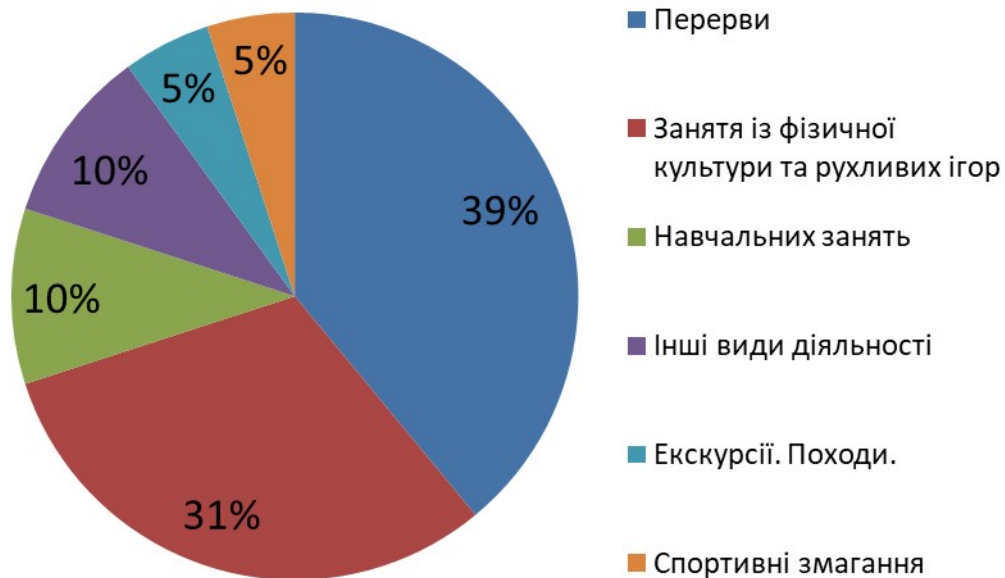

Рис.3.3. Відсотковий розподіл нещасних випадків зі здобувачами освіти за видами діяльності у період з 2019 по 2022 рік

Ювенальні прокурори України надають офіційну інформацію, що внаслідок повноцінної військової агресії та інших протиправних дій російської федерації у 2022 році 863 дитини зазнали поранень різного ступеня важкості, 450 дітей загинули.

Найбільша кількість постраждалих дітей була зафіксована у Запорізькій - 739, Харківській – 267, Київській - 117, Херсонській - 74, Донецькій області - 428, Луганській - 65, Дніпропетровській – 39, Чернігівській – 63, Миколаївській - 80.

Дані показники не є остаточними, оскільки продовжуються роботи по їх уточненню у місцях ведення бойових дій, а також на територіях, що є тимчасово окупованими та звільненими від присутності окупаційних військ російської федерації.

Згідно пункту 6 розділу IV Порядку розслідування МОНУ [38]. проводить статистику нещасних випадків із летальними наслідками невиробничого характеру, які сталися у побуті із здобувачами освіти.

На основі звіту за оперативною інформацією органів управління освітою обласних, Київської міської державних (військових) адміністрацій,

закладів вищої та фахової передвищої освіти комунальної та державної форми власності, що належать до сфери управління МОН, за період 2019 - 2022 років можна відслідкувати певну інформацію. Згідно неї загинуло 1,898 тис здобувачів освіти, у тому числі 575 дітей загинуло у 2022 році, з них 272 дитини - внаслідок терористичних дій російської федерації. Відповідні дані можна побачити на рис.3.4.

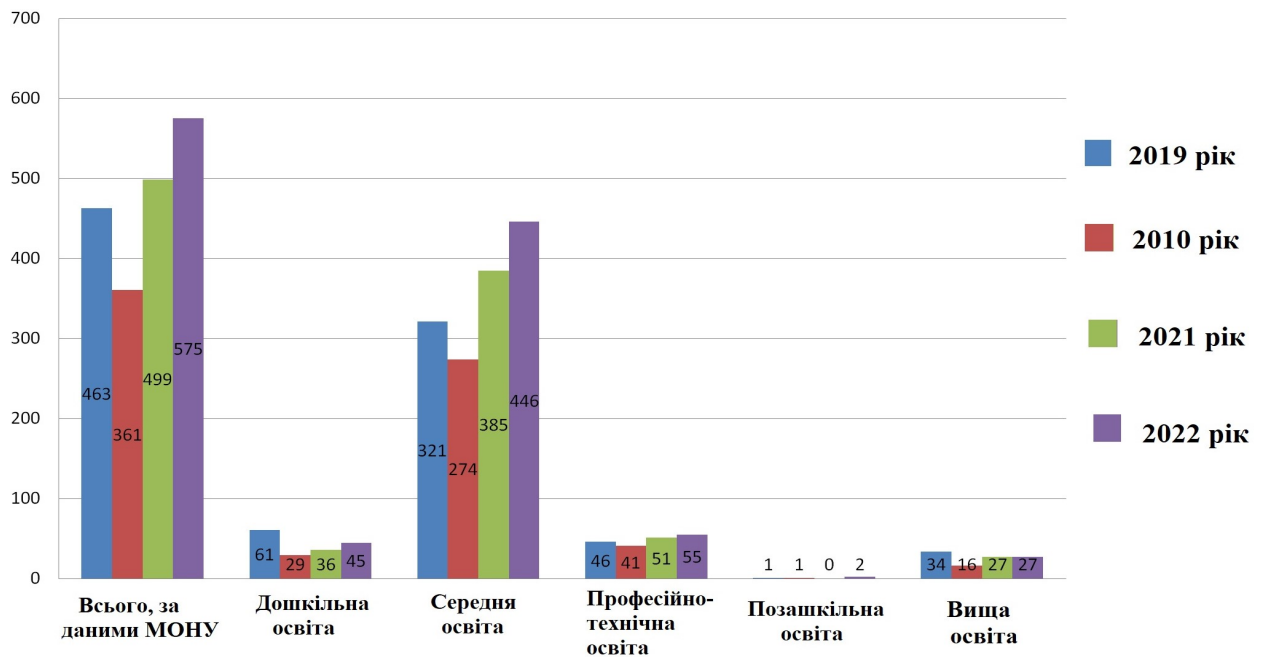

Рис. 3.4. Динаміка невиробничого травматизму із смертельними наслідками у 2019 – 2022 роках за структурою освіти

Переважає кількість нещасних випадків 2022 року, в результаті яких настала загибель учасників освітнього процесу у побуті, була зафіксована у таких областях як Донецька (124), Львівська (78), Харківська (65) та Київська (45).

Відповідно до статистики невиробничого травматизму що призвів до смертельних наслідків у 2022 році перше місце займають нещасні випадки, які пов'язані з наслідками повноцінної агресії російської федерації (47%), друге місце займають транспортні нещасні випадки (15%), на третьому – нещасні випадки на воді (9%), четверте місце - віддалені наслідки зовнішніх причин захворюваності та смертності (6%), на п'ятому місці - навмисне завдання собі шкоди для життя і здоров'я (5%). Відповідні результати можна побачити на рис.3.5.

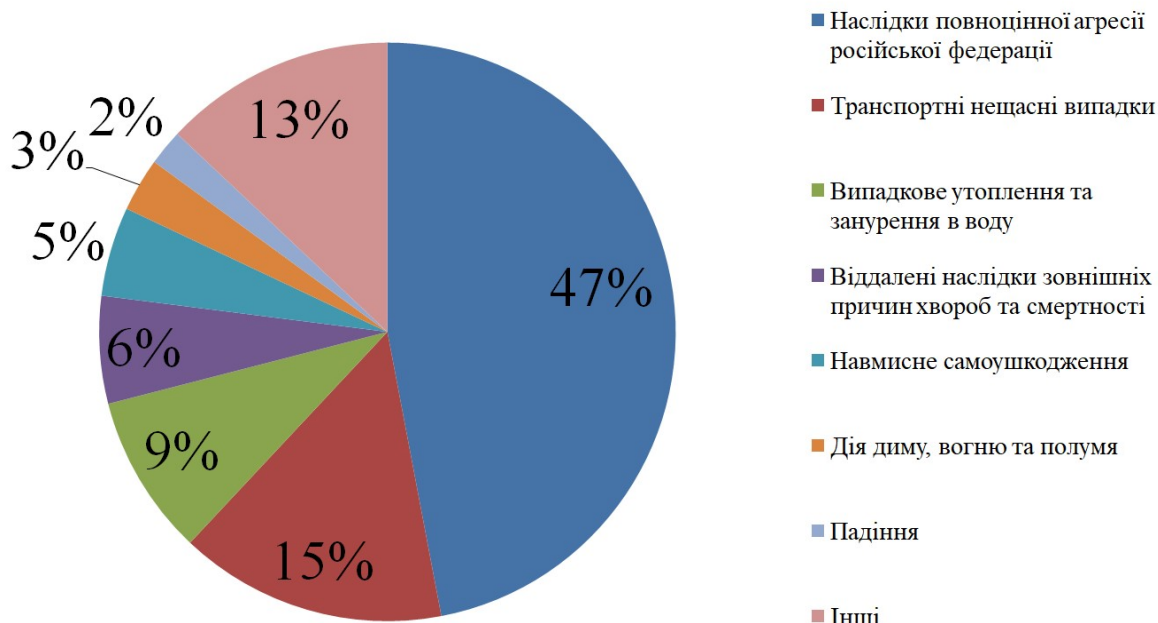

Рис. 3.5. Відсотковий розподіл нещасних випадків у закладах освіти із смертельними наслідками за причинами їх виникнення у 2022 році..

Якщо взяти для порівняння 2022 рік із 2021, то отриманий результат буде вказувати на те, що кількість нещасних випадків збільшилась з 499 до 575 випадків (майже в 1,2 рази), при цьому стала більшою кількість транспортних нещасних випадків з 82 до 86 (на 4), нещасні випадки що пов'язані з падінням зменшилась з 23 до 13 (у 1,8 раза), випадкова дія неживих механічних сил (осколок боєприпасу (вибухового пристрою), ураження вогнепальною зброєю і т.і.) збільшилась з 4 до 272 (у 68 разів), утоплення та занурення у воду зменшилась з 63 до 53 (у 1,2 раза), дія вогню та полум'я збільшилась з 11 до 16 рази (у 1,5 рази), навмисне самоушкодження зменшилась з 59 до 23 (у 2,1 раза), зовнішні причини, які мали віддалені наслідки захворюваності та смертності зменшилась з 61 до 36 (у 1,7 раза).

Якщо не брати до уваги нещасні випадки, які закінчилися смертельними наслідками, і не були спричинені воєнними діями, то динаміка травматизму в побуті показує загальну динаміку до зменшення смертельних випадків серед дітей.

Травмування, які сталися внаслідок дорожньо-транспортних пригод, нещасних випадків на воді, навмисного самоушкодження та внаслідок зовнішніх причин захворюваності здобувачів освіти є досить поширеними та викликають стурбованість.

Якщо не брати до враховувати причини нещасних випадків що призвели до смертельних наслідків в результаті подій, що пов'язані з бойовими діями, найбільш поширеними причинами таких випадків стають порушення правил та інструкцій з безпеки життєдіяльності, неналежне виконання вимоги безпеки у побуті та на вулиці, а також їхнє невиконання. Якщо врахувати вікову категорію, то найчастіше травмувалися, здобувачі освіти віком від 6 до 14 років.

За масштабністю, ступенем нанесених збитків, а також важкістю вирішення проблем саме невиробничий травматизм призвів до смертельних наслідків та є соціально небезпечним явищем.

Певна ситуація, яка склалася відносно травматизму здобувачів освіти у побуті потребує:

- вдосконалення управлінської системи, що покликана вирішувати питання, які стосуються профілактики на всіх рівнях травматизму невиробничого характеру;
- розуміння актуальності вимог здоров'я та охорони життя громадян понад іншими факторами;
- матеріальне забезпечення певних превентивних заходів у галузі безпеки життєдіяльності;
- підвищений контроль за здійсненими заходами що стосуються попередження невиробничого травматизму, планування заходів щодо запобігання дитячому травматизму, безпеки дорожнього руху, пожежної безпеки;
- проведення роботи з інформування (зокрема і за допомогою засобів масової інформації) відносно попередження травматизму невиробничого характеру серед населення.

Відповідно до наданої інформації Фонду соціального страхування України за період 2022 року робочими органами виконавчої дирекції Фонду було зафіксовано та зареєстровано 16 тис повідомлень про гострі професійні захворювання (отруєння)/нещасні випадки що становить на 47% менше ніж у 2021 році.

За інформацією, що надана органами управління освітою обласних, Київської міської державних (військових) адміністрацій, закладів вищої та фахової передвищої освіти комунальної та державної форми власності, які належать до сфери управління МОНУ, у 2022 році було зареєстровано 93 потерпілих (з них 7 - із смертельними наслідками) від гострих професійних захворювань/нещасних випадків під час виконання посадових обов'язків, про що були складені відповідні акти Н-1/П. Якщо порівняти з 2021 роком, то число страхових нещасних випадків зменшилося в 1,3 рази (з 125 до 93), а кількість осіб які були смертельно травмовані збільшилось на 3 (з 4 до 7) [59].

Професійні захворювання та виробничий травматизм в закладах професійно-технічної освіти, а також організаціях, установах та підприємствах, діяльність яких регулюється МОНУ показали загальну тенденцію до зниження показників, за фіксацією 2022 року. Даний факт зумовлений результатами, які пов'язані із запровадженням в закладах освіти дистанційного режиму навчання, що був направлений на недопущення масового поширення хвороби COVID-19 (гостре респіраторне захворювання, яке спричинене коронавірусом SARS-CoV-2), ще однією причиною став початок повномасштабного військового вторгнення військ російської федерації на територію України, що спричинило зростання рівня травматизму внаслідок завданої шкоди здоров'ю та життю людей через обстріли певних територій України, а також інших протиправних дій військ держави-терориста (рис.3.6).

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ док.м.	Підпис	Дата		54

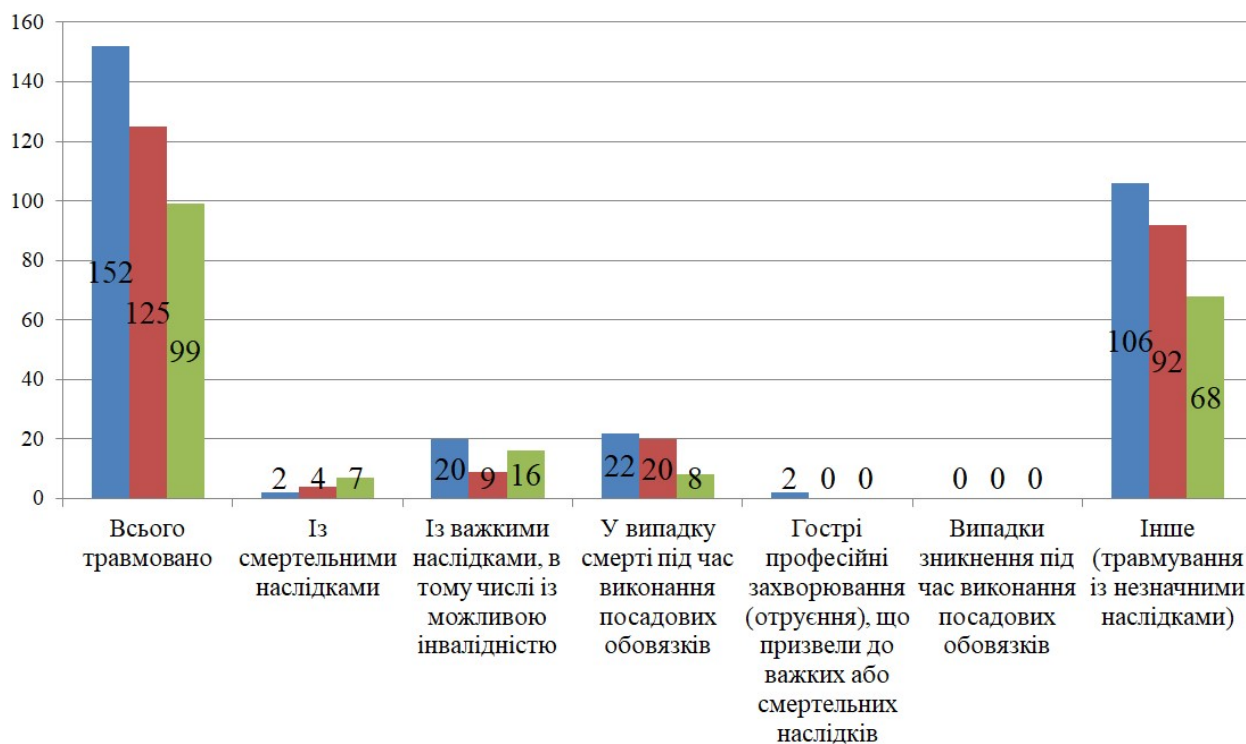

Рисунок 3.6. Динаміка виробничого травматизму серед працівників закладів освіти у 2022 році (кількість травмованих)

Статистичні дані показують, що протягом 2022 року найбільше травм отримали технічні працівники закладів освіти (66), а також педагогічні працівники (26), що можна побачити на рис. 3.7.

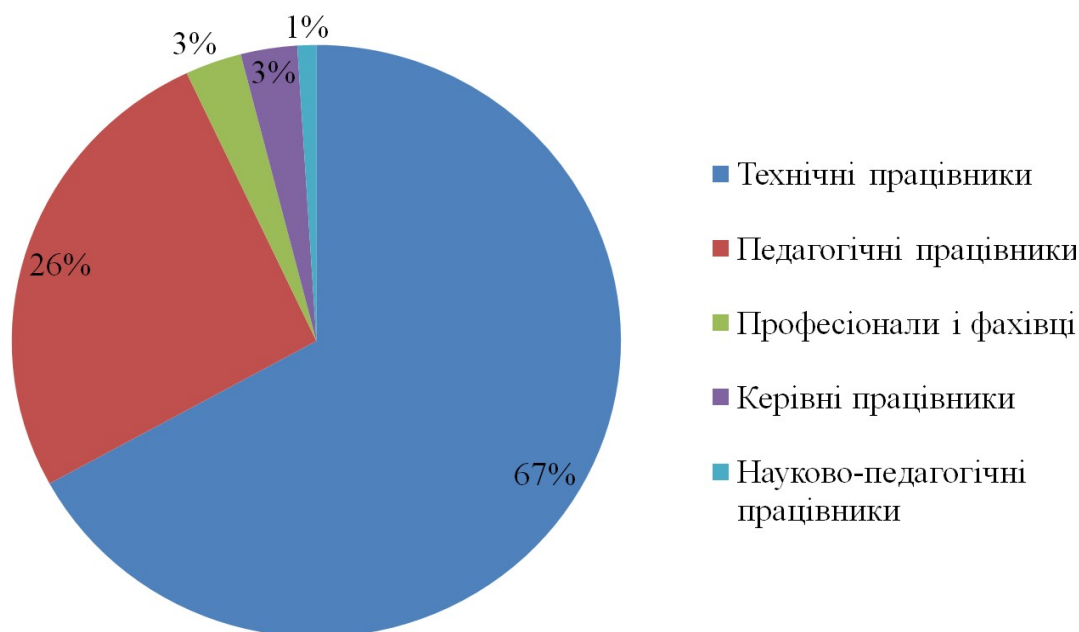

Рисунок 3.7. Відсотковий розподіл нещасних випадків по категорії працівників закладів у 2022 році

Найвищі показники виробничого травматизму спостерігалися у категорії працівників віком від 50 до 59 років (73 особи, що складає 78,5% від загальної кількості травмованих по Україні за 2022 рік).

Якщо брати до уваги приховані причини страхових нещасних випадків у 2022 році, то тут більше число становлять травмування із незначними наслідками – 67% (68 випадків), з важкими наслідками, у тому числі з можливою інвалідністю – 16% (16 випадків), у випадку смерті під час виконання ними трудових (посадових) обов'язків по 8% (8 випадків), із смертельними наслідками 7 % (7 випадків), що показано на рисунку 3.8.

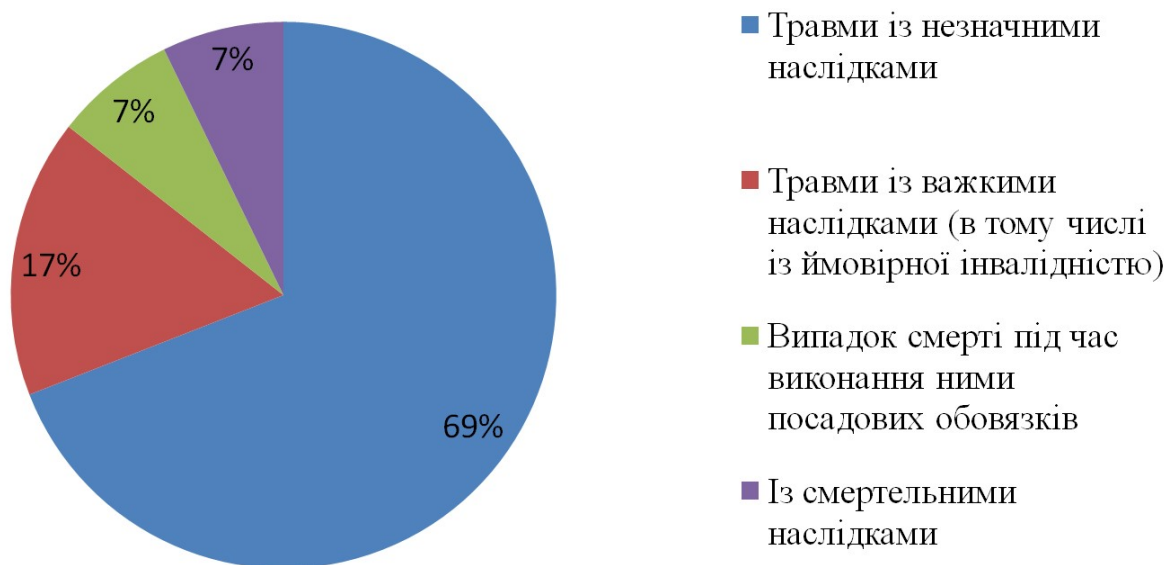

Рис. 3.8. Відсотковий розподіл причин нещасних випадків на виробництві в закладах освіти у 2022 році

Показники поліпшення стану травматизму серед учасників освітнього процесу можливі у разі комплексного підходу всіх учасників освітнього процесу до проблем профілактики травматизму на всіх рівнях та має враховувати не тільки внесення Змін у законодавчі та нормативно-правові акти й освоєння навичок з безпеки і застосування їх на практиці у всіх сферах діяльності, а також потрібно змінити ставлення кожного індивіда до особистої безпеки, згенерувати усвідомлення, що безпека конкретного індивіда можлива тільки при неухильному дотриманні встановлених правил поведінки всіма учасниками освітнього процесу. Лише за таких умов можливо докорінно змінити ситуацію в кращу сторону.

10 грудня 2022 року Міністр освіти і науки України представив на загал програму великої трансформації «Освіта 4.0: Український світанок» в якому одним із напрямів трансформації освіти була концепція «Заклад освіти - Територія безпеки та комфорту», яка включала певну кількість проєктів, зокрема деякими з них являються: створення і функціонування безпечного освітнього середовища в освітніх закладах;

- спільні проєкти з Міністерством внутрішніх справ: «Класи безпеки», «Шкільний поліцейський»;
- національна програма психічного здоров'я та психосоціальної підтримки;
- програма Президента України «Здорова Україна»;
- програма «Шкільне харчування»;
- програма «Шкільний автобус» та ряд інших.

Актуальним та важливим аспектом гарантування безпеки закладів освіти є умови процесу формування безпечного середовища освітніх закладів.

Дорученням Прем'єр-міністра України від 17.09.2022 № 25087/0/1-22 [67], за результатами наради, яка була проведена 15 вересня 2022 року, передбачено необхідність затвердження Концепції безпеки закладів освіти.

Дана концепція визначає основні проблеми, які потребують вирішення, у сфері безпеки освітніх закладів, мету, основні принципи, шляхи вирішення проблем та завдання, а також ряд заходів, спрямованих на їх вирішення, строки та очікувані результати від її реалізації.

Концепція являє собою комплекс стратегічного бачення формування середовища, яке є абсолютно безпечним, у закладах освіти та організацію в них під час освітнього процесу рівних, відповідних та безпечних умов здобуття освіти і навчання та включає наступні стратегічні цілі:

- формування безпечної інфраструктури освітніх закладів;

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		57

- ефективно пересторога та протидія негативним явищам безпеки в освітньому просторі;
- формування компетентностей безпеки в учасників освітнього процесу;
- організація безпечного підвезення учнів та вчителів до/з закладів загальної середньої освіти.

Певні аспекти формування в закладах освіти відповідних і безпечних умов здобуття освіти та викладання, організації безпечного освітнього простору є особливо актуальним у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України.

За підсумками схвалення Концепції безпеки закладів освіти прогнозувалося сформулювати план заходів з реалізації Концепції із зазначенням термінів виконання заходів та завдань, а також відповідальних за їх виконання.

З метою облагородження наявних та будівництва нових споруд цивільного захисту за кошти Державного бюджету України на 2023 рік було закладено кошти для виплат за бюджетною програмою 2211310 «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на облаштування безпечних умов у закладах загальної середньої освіти» в обсязі 1 500,0 млн. грн., які будуть використані у порядку, який визначений Кабінетом Міністрів України.

МОНУ було підготовлено та направлено до центральних органів виконавчої влади проєкт постанови Кабінету Міністрів України який мав назву: «Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на облаштування безпечних умов у закладах загальної середньої освіти». Відповідною постановою пропонується затвердити Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету для місцевих бюджетів на обладнання безпечних умов у закладах освіти (загальної середньої), а також розподілення обсягу субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на обладнання безпечних умов у закладах загальної середньої освіти у 2023 році.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		58

Місцеві органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, заклади освіти продовжують роботу щодо приведення об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту у відповідність до санітарно-гігієнічних та протипожежних норм, визначених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09.08.2018 №579 «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту» [68] (зі змінами), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30 липня 2018 року за №879/32331. Проводяться поточні ремонти укриттів: розбираються тимчасові перегородки; замінюються вхідні двері; перевіряється електропроводка, освітлення та вимикачі; обладнуються вентиляційні отвори; облаштовуються місця для сидіння (лежання) учасників освітнього процесу; забезпечується забір води від системи централізованого водопостачання та водовідведення, створюється запас питної та технічної води в ємностях; формується запас продуктів харчування тривалого зберігання, а також теплого одягу та ковдр, забезпечується їх зберігання у чохлах, які перешкоджають потраплянню води; комплект електричних ламп, ліхтарів, свічок; обладнуються пожежні щити, які обладнуються первинними засобами пожежогасіння; укладаються набори шанцевого інструмента, засобів надання медичної допомоги, засобів зв'язку та оповіщення (телефонів, радіостанцій, радіоприймачів).

Водночас, для повноцінного досягнення цілей Концепції безпеки закладів освіти потрібно здійснити певний комплекс заходів:

- в розділі формування компетентностей безпеки в учасників освітнього процесу за відповідними напрямками:

а) комплексне навчання учасників освітнього процесу правильним діям під час виникнення надзвичайних ситуацій;

б) підвищення кваліфікації, рівня обізнаності та підготовки працівників закладів освіти з питань безпеки, а також правильним діям при виникненні надзвичайних ситуацій різного походження;

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		59

в) розробка та введення в дію програм з питань безпеки (в тому числі безпеки життєдіяльності та цивільного захисту, домедичної допомоги, обов'язків, свобод та прав, громадян).

- в розділі нормативно-правового забезпечення:

а) внесення змін до статті 51 Закон України «Про повну загальну середню освіту» [69] в плані підвищення кваліфікації педагогічних працівників з питань забезпечення учасників освітнього процесу психологічною підтримкою «не менше 10% загальної кількості годин обов'язково повинні бути спрямовані на вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у питанні надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу»;

б) внесення Змін до Положення про функціональну підсистему навчання дітей дошкільного віку, учнів та студентів діям у надзвичайних ситуаціях (з питань безпеки життєдіяльності) єдиної державної системи цивільного захисту, затвердженого наказом МОН від 21.11.2016 №1400 зареєстрованого в Мін'юсті 14.12.2016 за №1623/29752 [70];

в) реорганізація психологічної служби системи освіти та психологічного супроводу;

г) перегляд (укладання) штатних розписів інклюзивно-ресурсних центрів;

д) розробка та введення в дію стратегії інклюзивної освіти.

- в розділі забезпечення матеріально-технічного безпечного освітнього середовища:

а) нормалізація аспектів забезпечення спеціалізованої охорони закладів освіти із залученням суб'єктів охоронної діяльності;

б) можливість облаштування тривожної сигналізації у закладах освіти, сигнал якої має передаватися на пульти суб'єктів охоронної діяльності;

в) обладнання системи відеоспостереження (внутрішнього та/або зовнішнього);

г) монтування навколо будівель закладів освіти, де організовується або забезпечується освітній процес, відповідних огорож.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		60

Необхідно тримати на постійному контролі керівництва МОНУ, місцевих органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та закладів освіти питання забезпечення наявності в закладах освіти безпечних умов надання освітніх послуг.

Роботи, що пов'язані з профілактикою травматизму в освітніх закладах потрібно проводити диференційовано, з врахуванням віку здобувачів освіти. Заходи, спрямовані на профілактику травматизму повинні бути частиною плану виховної роботи, що знаходиться на контролі керівництва закладу освіти, направлені на профілактику травматизму та відбуваються в позаурочний час. Навички та знання, які отримують здобувачі освіти в закладі, використовуються ними також і в повсякденному житті. Також велика увага з боку дорослих має бути спрямована на попередження дорожньо-транспортного травматизму, та на навчання дітей безпечно виконувати господарські роботи.

Отже профілактика травматизму здобувачів освіти під час освітнього процесу на даний час викликає занепокоєння все більшого кола осіб. Все більше жорстокий прогрес та наслідки бойових дій, стають причиною того, що за недавній час значно зросло число важких ушкоджень, які характеризуються крововтратою, порушеннями життєво важливих функцій організму, шоком. Непередбачуваність дій агресора, призводить до більш трагічних наслідків бойових дій. Також впливають на дану тенденцію, збільшення швидкості машин, стрімке поширення електротехніки, високі будинки тощо. Водночас діти стають все менш спритними, швидкими, гнучкими. Саме тому в більшості країн не лише лікарі стурбовані проблемою дитячого травматизму, але також і педагоги, юристи, інженери, політики.

Не дивлячись на комплексність профілактичної стратегії, обов'язково повинен бути також індивідуальний підхід до формування програм профілактики відповідно до кожної вікової групи з врахуванням на певних чинників ризику травмування.

В діяльності закладу професійно-технічної освіти одним із актуальних завдань є створення стійких компетентностей здобувачів освіти спрямованих

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ док.ум.	Підпис	Дата		61

на збереження здоров'я, формування навичок безпечної поведінки на вулицях і дорогах, на території закладу професійно-технічної освіти. Також потрібно контролювати умови навчання за чіткою відповідністю санітарно-епідеміологічних норм.

Провідною формою, що стосується попередження дитячого травматизму в закладі професійно-технічної освіти є проведення інструктування з питань безпеки життєдіяльності та охорони праці як здобувачів освіти так і працівників. Постійне здійснення зі здобувачами освіти та батьківським колективом профілактичних бесід про важливість додержання норм поведінки як у побуті так і у закладі професійно-технічної освіти повинно стати основою для недопущення дитячого травматизму. У закладі професійно-технічної освіти на період перерв необхідно сформувати графіки чергування педагогічних працівників та здобувачів освіти в коридорах та інших місцях загального доступу закладу.

З метою запобігання травматизму здобувачів освіти потрібно окреслити основні завдання керівникам департаментів освіти Київської міської та обласних, державних (військових) адміністрацій, установ та закладів освіти, які відносяться до сфери управління МОНУ.

Слід наголосити і на тому, що забезпечення виконання завдань відносно зниження рівня травматизму серед здобувачів освіти продовжує залишатися актуальним завданням для керівників всіх рівнів, що дасть змогу гарантування прав учасників освітнього процесу на нешкідливі та безпечні умови праці, навчання та утримання.

Адже, як зазначено основному законі нашої держави, Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Свободи та права людини, їх гарантування формують спрямованість та зміст державної діяльності. І саме держава несе відповідальність перед людиною за свою діяльність. Забезпечення та утвердження свобод і прав людини являється основним обов'язком держави.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		62

3.2. Розслідування нещасних випадків в закладах професійно-технічної освіти

На виконання Закону України "Про охорону праці" [13], КМ України затвердив постанову про «Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві» [39]. Даний порядок окреслює хід процедури ведення обліку та здійснення розслідування професійних захворювань, нещасних випадків, і аварій, які трапилися з працівниками в установах, організаціях та на підприємствах різних форм власності, зокрема і в закладах професійно-технічної освіти.

Розслідування обов'язково повинно проводитися у разі настання нещасного випадку у закладі професійно-технічної освіти, який стався під час процес виконання працівником посадових обов'язків, а також і внаслідок гострого професійного захворювання.

Про кожний конкретний нещасний випадок в закладах професійно-технічної освіти безпосередньо потерпілий працівник або інша особа (інший працівник, свідок), яка виявила факт травмування, зобов'язані терміново надати інформацію про це керівнику даних робіт або іншу уповноважену особу закладу професійно-технічної освіти, та прийняти міри по наданню потрібної допомоги потерпілому.

В разі нещасного випадку з працівником закладу професійно-технічної освіти безпосередній керівник робіт повинен оперативно організувати надання першої домедичної невідкладної допомоги потерпілому, організувати у разі необхідності його транспортування до медичного закладу; невідкладно повідомити керівника закладу про подію, яка відбулася; залишити до прибуття спеціальної комісії з розслідування нещасного випадку без змін обстановку робочого місця та механізми, устаткування, обладнання, машини у тому ж положенні, в якому вони були на час настання нещасного випадку (за умови, що дані дії не будуть загрожувати здоров'ю або життю інших працівників, і не стане причиною порушення виробничих процесів та більш важких наслідків), а також прийняти відповідні міри щодо недопущення подібних нещасних випадків в майбутньому.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		63

Керівник закладу професійно-технічної освіти, отримавши повідомлення про настання нещасного випадку, повинен:

- на протязі години з моменту настання нещасного випадку відправити можливостями засобів зв'язку та на протязі доби в друкованому вигляді сповіщення про нещасний випадок, який відбувся в закладі професійно-технічної освіти відповідно до додатку 2 Порядку;

- на протязі доби сформувати комісію у кількості не менш трьох осіб та почати процес розслідування.

До комісії направляються:

- спеціаліст (керівник) служби охорони праці закладу професійно-технічної освіти або посадова особа, на яку покладено виконання функцій охорони праці, або інженер з охорони праці закладу професійно-технічної освіти (голова комісії);

- працівник Фонду соціального страхування від нещасних випадків згідно місця розташування закладу професійно-технічної освіти;

- представник первинної профспілкової організації;

- також представники закладу професійно-технічної освіти;

- інші особи.

До складу спеціальної комісії заборонено вводити безпосереднього керівника робіт, під час виконання яких потерпілий зазнав травмування.

Сам потерпілий або особа яка ним уповноважена представляти його інтереси, не можуть бути в складі комісії, але можуть бути присутніми на її засіданнях, подавати документи відносно даного нещасного випадку, вносити пропозиції, надавати потрібні пояснення, а також формувати в письмовій та усній формі власну думку відносно причин і обставин нещасного випадку та отримувати від голови комісії повну інформацію про процес розслідування.

Голова комісії по розслідуванні нещасного випадку, який стався з працівником закладу професійно-технічної освіти повинен надати інформацію потерпілому або уповноваженій ним особі в письмовій формі, про його (її) права і ще на початковому етапі роботи комісії запросити до співпраці.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		64

Комісія на протязі трьох робочих днів від часу її формування зобов'язана:

- обстежити місце, де трапився нещасний випадок, отримати в письмовій формі пояснення самого потерпілого працівника (за умови, що це можливо), опитати причетних до нещасного випадку осіб та свідків;
- визначити, чи відповідали умови праці та її безпека законодавчим актам про охорону праці;
- визначити причини та обставини нещасного випадку;
- дослідити первинну медичну документацію потерпілого;
- охарактеризувати, чи є пов'язаним з виробництвом нещасний випадок чи не пов'язаний;
- визначити осіб, з вини яких стало можливим порушення вимог норм законодавства з охорони праці, і сформувати план заходів задля недопущення подібних нещасних випадків у майбутньому;
- сформувати акт результатів проведеного розслідування конкретного нещасного випадку у п'яти примірниках і направити роботодавцеві на затвердження;

У разі, якщо постає проблема з проведенням проведенні експертиз, лабораторних досліджень, випробувань спрямованих на встановлення причин і обставин нещасного випадку, то термін розслідування за письмовим узгодженням територіальним органом Держпраці може бути продовжений.

За умови одержання письмового узгодження роботодавець може приймати рішення про подовжений строк розслідування.

Акт про нещасний випадок фіксується роботодавцем на протязі однієї доби після завершення розслідування нещасного випадку і направляється:

- в регіональний департамент освіти і науки;
- самому потерпілому або особі, яка є уповноваженою ним представляти його інтереси;
- ФССНВ за місцем розташування закладу професійно-технічної освіти, в межах якого трапився нещасний випадок з конкретними працівником;

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		65

- територіальному органу Держпраці за місцем розташування закладу професійно-технічної освіти, де стався з працівником нещасний випадок;
- первинній регіональній організації професійної спілки, представник від якої приймав участь в роботі комісії по розслідуванню;
- один примірник лишається в закладі професійно-технічної освіти де був зафіксований нещасний випадок з працівником.

За вимогу потерпілого працівника або особи, яка уповноважена ним представляти його інтереси, голова комісії повинен надати їм всю необхідну інформацію з матеріалів розслідування.

Екземпляр акту по нещасний випадок спільно з іншими матеріалами розслідування комісії зберігаються в закладі професійно-технічної освіти на протязі 45 років, у за умови реорганізації закладу відправляються до його правонаступника, що зобов'язаний взяти на облік даний нещасний випадок, а якщо заклад підпадає під ліквідацію - до державного архіву.

По закінченню періоду тимчасової втрати непрацездатності потерпілого внаслідок травми працівника, яка була отримана в результаті нещасного випадку, роботодавець, формує повідомлення про результати нещасного випадку за відповідною формою надає його протягом 10 днів особам та організаціям, яким раніше направлявся акт про нещасний випадок.

Якщо про нещасний випадок не було вчасно повідомлено, керівника потерпілого або в результаті якого настала не одразу втрата працездатності, береться на облік і розслідується такий випадок відповідно до Порядку на протязі місяця після формування потерпілим чи особою, яка ним уповноважена і представляє його інтереси.

Контроль за об'єктивним та своєчасним проведенням розслідування нещасного випадку, який стався з працівником закладу професійно-технічної освіти, формуванням матеріалів даного розслідування, веденням обліку таких випадків, прийнятими мірами задля усунення нещасних випадків здійснюють органи державного нагляду за охороною праці, органи державного управління, виконавча дирекція ФССНВ та її робочі органи згідно до компетенції кожного з них.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
						66
Зм..	Арк	№ докum.	Підпис	Дата		

Керівник закладу професійно-технічної освіти за результатами акту повинен надати державну статистичну звітність про потерпілих та несе повну відповідальність за її достовірність.

Керівник закладу професійно-технічної освіти повинен провести аналіз причин нещасних випадків за результатами кварталу, півріччя та року і сформувавши та виконати план заходів відносно профілактики подібних нещасних випадків.

Згідно Кодексу України про правопорушення адміністративного характеру [70]. "Порушення встановленого порядку повідомлення (надання інформації) спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці про нещасний випадок на виробництві» - карається штрафом відповідних посадових осіб установи, не враховуючи форму власності.

3.3. Організація роботи з охорони праці в закладах професійно-технічної освіти

Основним завданням закладів професійно-технічної освіти є гарантування права громадян України на отримання освітніх послуг з професійного навчання згідно до їх здібностей, інтересів, покликань, і з метою забезпечення потреб господарства України у конкурентоспроможних на ринку праці висококваліфікованих робітниках та молодших спеціалістах.

До основних напрямів діяльності та повноважень закладів професійно-технічної освіти належать:

- формування освітнього процесу, а також вибір методів та форм навчання;
- навчально-виховна, навчально-методична, виробничо-комерційна навчально-виробнича, та фінансово-господарська діяльність;
- створення для професій та спеціальностей робочих навчальних програм і планів на основі типових навчальних програм і планів, формування регіональних компонентів змісту профтехосвіти, які ухвалюються в погодженому порядку;

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		67

- підготовка правил прийому абітурієнтів, слухачів до закладів професійно-технічної освіти на базі типових правил прийому;
- укладання планів прийому абітурієнтів, слухачів спільно з органом управління професійно-технічною освітою із урахуванням регіонального та/або державного замовлення, задоволення потреб громадян у професійно-технічній освіті та замовлень ринку праці;
- задоволення потреб у харчуванні здобувачів освіти які являються соціально незахищеними, а саме з числа дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей-сиріт, дітей-інвалідів та дітей із сімей, яким надається допомога згідно Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям»;
- атестація педагогічних кадрів;
- забезпечення можливості педагогічним працівникам та здобувачам освіти стажування в організаціях, установах на підприємствах;
- забезпечення навчання професійно-технічного напрямку, підвищення кваліфікації та перепідготовки незайнятого населення і працюючих робітників;
- проведення та формування виробничого навчання здобувачів освіти та слухачів в організаціях, установах, на підприємствах;
- проведення заходів з охорони праці та безпеки життєдіяльності здобувачів освіти, слухачів, працівників;
- гарантування здійснення навчально-виховного процесу в матеріально-технічному плані;
- формулювання штатного розпису і структури беручи до уваги встановлений фонд заробітної плати;
- гарантування високоякісного виховання та професійного навчання здобувачів освіти, слухачів;
- оформлення та видача документів про здобуту освіту встановленого державного зразка.

В усіх закладах професійно-технічної освіти повинні бути створені безпечні та здорові умов для праці та навчання.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		68

Функціонування закладу професійно-технічної освіти у відповідному стані безпекового аспекту забезпечується роботодавцем, в даному конкретному випадку директора училища.

Умови гарантування безпеки праці робітників та здобувачів освіти закладів професійно-технічної освіти на робочих місцях, безпека технологічних процесів, механізмів, устаткування, машин, а також інших виробничих засобів, стан засобів індивідуального та колективного захисту, які застосовуються здобувачами освіти та працівниками училища, санітарно-побутові норми мають бути у суворій відповідності вимогам нормативних актів, які стосуються охорони праці.

Роботодавець (керівник закладу професійно-технічної освіти) забезпечує впровадження у роботу училища сучасних технічних засобів безпеки, які покликані запобігти виробничому травматизму, та забезпечити відповідний рівень санітарно-гігієнічних норм, які повинні забезпечити запобігання допущення появи у працівників училища професійних захворювань.

Керівник закладу професійно-технічної освіти не має права вимагати від конкретного працівника виконання роботи, яка може бути причиною небезпеки для здоров'я та життя працівника, а також виконуватися в умовах, що є невідповідними до законів про охорону праці. Всі працівники мають законне право не приступати до виконання ввірених робіт, за умови, що виникла виробнича ситуація, яка являє певний рівень небезпеки для здоров'я або життя як самого працівника так і оточуючих його людей, або для довкілля.

Якщо не можливо повністю усунути шкідливі та небезпечні умови праці для здоров'я керівник закладу професійно-технічної освіти повинен про це надати інформацію центральному органу виконавчої влади, який здійснює державну політику у галузі охорони праці, та може тимчасово надати згоду про роботу в таких умовах.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		69

На керівник закладу професійно-технічної освіти покладені обов'язки забезпечення проведення навчання (інструктажу) працівників з протипожежної безпеки та питань охорони праці.

Трудовий колектив обумовлює та ухвалює комплексні плани покращення умов праці та охорони праці та здійснення санітарно-оздоровчих комплексів заходів і здійснення контролю виконання даних планів.

При формуванні трудового договору на дистанційну форму роботи роботодавець зобов'язаний систематично проводити навчання (інструктаж) працівника з протипожежної безпеки та охорони праці в межах експлуатації таким працівником засобів та обладнання, що надаються або рекомендуються власником установи, організації, підприємства.

Таке навчання (інструктаж) також може здійснюватися і в дистанційній формі, з застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема за допомогою відеозв'язку. У даному випадку доказом проведення навчання (інструктажу) являється факт обміну між роботодавцем та працівником електронними документами.

При виконанні роботи дистанційно роботодавець є відповідальним за належний технічний стан та безпеку засобів виробництва та обладнання, які передаються для здійснення дистанційної роботи працівнику.

Керівник закладу професійно-технічної освіти повинен здійснювати заходи для покращення стану умов праці колективу впроваджуючи інноваційні технології, досягнень техніки та науки, засобів автоматизації і механізації виробництва, провідного досвіду з охорони праці, повне усунення або зниження загазованості та запиленості повітря виробничих приміщень, вимог ергономіки, пониження інтенсивності шуму, випромінювань, вібрації тощо.

Керівник закладу професійно-технічної освіти повинен вживати гарантувати захист і безпеку психічного та фізичного здоров'я працівників, проводити профілактику напруги та ризиків на робочому місці, здійснювати організаційні, навчальні, інформаційні заходи направлені на протидію та запобігання негативного впливу на здоров'я та життя працівника.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
						70
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		

Трудовий договір не повинен містити положень та умов, які не відповідають нормативно-правовим актам та законам з охорони праці.

Трудовий договір являється угодою між роботодавцем та працівником, відповідно до якого працівник гарантує виконання роботи та дотримуватися Правил трудового внутрішнього розпорядку, в свою чергу роботодавець в обов'язковому порядку повинен виплачувати заробітну плату працівникові та забезпечувати відповідні умови праці, які являються необхідними для виконання певних видів робіт, що передбачаються законодавством про працю, угодою сторін і колективним договором.

При укладанні трудових договорів (окрім трудового договору в якому обумовлена дистанційна або надомна) керівник закладу професійно-технічної освіти мусить під розписку поінформувати працівника про особливості умов праці та про існування на його робочому місці шкідливих і небезпечних виробничих факторів, які не усунуті на даний час, ймовірні результати їх впливу на здоров'я працівника, а також про відповідні права працівника на компенсації і пільги за роботу в даних умовах згідно колективного договору та чинного законодавства і з врахуванням особливостей режиму регулювання відносин трудового характеру, що визначений главою III-Б Кодексу законів про працю України.

Працівнику заборонено пропонувати роботу, що за висновком медицини являється протипоказаною йому за станом здоров'я. Приступити до виконання робіт які потребують професійного добору та містять елементи підвищеної небезпеки, можуть лише особи які мають наявні висновки психофізіологічної експертизи.

Усі працівники закладів професійно-технічної освіти відповідно до статті 5 Закону України "Про охорону праці" [13] підлягають загальному обов'язковому соціальному державному страхуванню від та професійного захворювання та нещасного випадку на виробництві, що стали причиною втрати працездатності.

Роботодавець повинен на робочому місці у кожному підрозділі забезпечити умови праці згідно до нормативно-правових актів, а також гарантувати дотримання вимог чинного законодавства відносно прав працівників у сфері охорони праці.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		71

Згідно статті 13 Закону України "Про охорону праці" [13] при виконанні роботи в дистанційній формі роботодавець несе повну відповідальність за належний технічний стан обладнання та засобів виробництва, їх безпечність, які передаються працівнику і будуть використані ним для виконання певного виду дистанційної роботи.

Робота з безпеки життєдіяльності та охорони праці в закладах професійно-технічної освіти здійснюється на основі Законів України «Про охорону праці» [13], «Про освіту» [71], «Про дорожній рух» [72], Кодексу цивільного захисту України [34], Наказу від 26 грудня 2017 року № 1669 «Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти» [73].

В закладі професійно-технічної освіти в обов'язковому порядку повинні бути розроблені інструкції з охорони праці та безпеки життєдіяльності, посадові інструкції працівників.

В закладі професійно-технічної освіти мають бути наявні і постійно вестися документи з техніки безпеки та охорони праці:

- акти прийому та готовності училища до нового навчального року;
- акти дозволу на можливість проведення зі здобувачами освіти занять у навчально-виробничих майстернях, навчальних кабінетах, актовій залі, спортивній залі, стадіоні, спортивному майданчику;
- протоколи дослідження та перевірок стану ізоляції електромережі, захисного заземлення, випробувань засобів електрозахисту;
- журнали реєстрації вступних інструктажів працівників з охорони праці та цивільної безпеки;
- журнали реєстрації вступного інструктажу працівників на робочому місці;
- журнал реєстрації нещасних випадків з працівникам;
- журнал реєстрації нещасних випадків зі здобувачами освіти;
- журнал реєстрації інструкцій з охорони праці;
- журнал видачі інструкцій з охорони праці;

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		72

- журнал реєстрації інструктажів з безпеки життєдіяльності під час проведення масових позакласних заходів та заходів, які відбуваються на базі інших установ;
- журнал навчання працівників з охорони праці;
- наказ на призначення відповідальних осіб за роботу з цивільної безпеки, охорони праці, пожежної безпеки;
- інструкції з охорони праці в навчальних кабінетах, навчально-виробничих майстернях, спортзалі, та інших приміщень училища, які використовуються під час освітнього процесу;
- план евакуації здобувачів освіти з приміщення училища на випадок виникнення пожежі;
- план евакуації здобувачів освіти до найпростіших укриттів під час повітряної тривоги;
- правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників училища;
- інструктивні та нормативні матеріали з безпеки життєдіяльності та охорони праці.

У закладі професійно-технічної освіти виконуються попередньо заплановані заходи з безпеки життєдіяльності та охорони праці зі здобувачами освіти і працівниками училища. З новоприйнятими на роботу працівниками та здобувачами освіти першого курсу перед початком навчання проводиться вступний та первинний інструктажі. Відповідно до графіку або потреби - повторний та цільові інструктажі. В разі недотримання правил безпеки або настання непередбачуваних ситуацій - позапланові інструктажі. Розроблені інструкції з безпеки життєдіяльності та охорони праці для навчальних кабінетів, навчально-виробничих майстерень кабінету, інших місць перебування здобувачів освіти під час навчального процесу, які пов'язані з можливістю отримання здобувачами освіти травм або загроз їхньому здоров'ю.

Систематично повинні вестися журнали реєстрації інструктажів з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
						73
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		

За річним планом роботи закладі професійно-технічної освіти організовуються тижні з безпеки життєдіяльності та охорони праці, під час яких проходять дні, які присвячені питанням цивільної безпеки та пожежної безпеки.

Ведуться журнали реєстрації нещасних випадків зі здобувачами освіти та працівниками. У всіх працівників закладі професійно-технічної освіти повинні бути наявні санітарні книжки. Всі працівники та здобувачі освіти у визначені терміни проходять медичний огляд.

Діяльність закладу професійно-технічної освіти орієнтована на беззаперечне дотримання всіх санітарно-гігієнічних норм, у чіткій відповідності до Державних санітарних норм та правил, що постійно підтверджується проведеними актами перевірок.

В закладі професійно-технічної освіти можуть функціонувати такі приміщення: навчальні кабінети, навчально-виробничі майстерні, кабінети, спортивна зала, їдальня, медичний кабінет, актові зали, вестибюль бібліотека, рекреації, адміністративні, допоміжні приміщення тощо.

Навчальні кабінети та навчально-виробничі майстерні не повинні мати зв'язку із приміщеннями, які являються джерелом запахів і шуму.

Кожний поверх і кожне приміщення повинні бути облаштовані планами евакуації.

В закладі професійно-технічної освіти має забезпечуватися харчування здобувачів освіти, і функціонувати воно повинне у повній відповідності до інструкції МОЗ України.

В закладі професійно-технічної освіти на постійні основі повинен працює медичний працівник, який забезпечує щоденний моніторинг якості харчових продуктів та готових страв в їдальні, за характеристиками умов їх зберігання, дотриманням технології приготування страв, а також строків реалізації харчової продукції, протиепідемічним і санітарним станом їдальні, виконанням меню по факту.

Усі навчальні приміщення закладу професійно-технічної освіти повинні мати доступ до природного освітлення та бути облаштовані штучним освітленням.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
						74
Зм..	Арк	№ док.м.	Підпис	Дата		

У спортивному залі освітлювальні елементи, вікна та опалювальні прилади повинні бути захищені сітками.

Чистота повітря в закладі професійно-технічної освіти гарантується:

- здійсненням провітрювання приміщень училища;
- систематичним проведенням вологого прибирання;

Навчально-виробничі майстерні та навчальні кабінети закладу професійно-технічної освіти провітрюються під час перерв, в місцях загального користування - під час проведення занять з теорії та занять виробничого навчання. Навчально-виробничі майстерні та навчальні кабінети повинні бути забезпечені меблями та виробничим обладнанням відповідно до нормативних документів та санітарно-гігієнічних норм.

Задля забезпечення безпечних і здорових умов праці та навчання, профілактики виробничого травматизму, додержання правил та норм з безпеки життєдіяльності та охорони праці в закладі професійно-технічної освіти має здійснюватися оперативний адміністративний контроль з питань охорони праці.

Адміністрацією закладу професійно-технічної освіти проводиться регулярний контроль за вчасним навчанням педагогічного колективу працівників закладу з безпеки життєдіяльності та охорони праці.

В закладі професійно-технічної освіти постійно здійснюється контроль за проведенням інструктажів зі здобувачами освіти та працівниками на теоретичних заняттях та заняттях виробничого навчання. Перевіряється також і реєстрація даних інструктажів у відповідних журналах з охорони праці.

Здійснюється контроль з безпеки життєдіяльності з працівниками закладу професійно-технічної освіти які зайняті проведенням робіт різного характеру, реєстрація даних інструктажів відбувається у відповідних журналах.

Постійному нагляду в закладі професійно-технічної освіти підлягає і робота за розробкою відповідним компонуванням інструкцій з охорони

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		75

праці та безпеки життєдіяльності для посадових осіб, конкретного виду обладнання та типу робіт, навчальних кабінетів, навчально-виробничих майстерень тощо. Дані інструкції є в наявності у кожному з навчальних кабінетів, навчально-виробничих майстерень, на безпосередніх робочих місцях працівників. Всі інструкції з охорони праці та безпеки життєдіяльності затверджені та введені в дію наказом керівника закладу.

Стан роботи з безпеки життєдіяльності та охорони праці в закладі професійно-технічної освіти регулярно піддається аналізу, проводиться контролювання додержання вимог безпеки життєдіяльності, за підсумками контролю та аналізу оформлюються довідки та накази, формуються плани заходів. Постійною темою засідань педагогічної ради училища являються щорічні звіти з охорони праці та безпеки життєдіяльності, підсумкові річні накази.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		76

Висновки

На основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

1. Встановлено що існуюча нормативно правова база з охорони праці лише частково здатна врегулювати питання, які мають відношення до формування нормативно-правових актів із питань охорони праці. На даний час недостатньо врегульованими залишаються питання, що поєднанні із відсутністю єдиного акту нормативно-правового спрямування, який міг би передбачено та безпосередньо співставляти та визначати компетенції органів публічної адміністрації, що формують такі акти. Потрібне певне переосмислення правового механізму врегулювання охорони праці як комплексу правових норм, що визначають питання охорони праці. Зокрема поєднання міждержавних актів, актів національного законодавства, а також розподіл нормативно-правових актів за суб'єктом правотворчості, за сферою дії, за змістом.

2. Визначено що в аспекті руху України до повноцінного членства у Європейському союзі та інших наднаціональних структурах важливим питанням є уніфікація національного законодавства до правил та норм відповідних об'єднань. Україна повинна ратифікувати європейське законодавство з охорони праці. Ряд нормативно-правових актів національного рівня має бути переглянутий представниками законодавчої гілки влади України. На основі співпраці із фахівцями з охорони праці, представниками профспілок, органів влади та юристами повинні бути сформовані нові (або доповнені існуючі) нормативно правові акти з охорони праці, які будуть відповідати ратифікованим Україною наднаціональним актам з охорони праці.

3. Проаналізовано основні завдання професійно-технічної освіти, зокрема підготовку висококваліфікованих працівників для забезпечення потреб трудових ресурсів різних галузей господарства держави. Науково-технічний розвиток, поява нових технологій спричинили появу професій, яких не було раніше. У зв'язку з цим окремі категорії працівників виявились

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		77

вразливими, насамперед, з позицій охорони праці, що демонструє недосконалість існуючих правових норм. Дуже часто законодавство з питань охорони праці не встигає за змінами соціально-економічної та політичної обстановки в державі.

4. Доведено, що робота у закладах професійно-технічної освіти з профілактики нещасних випадків має бути спрямована на створення належних умов для всіх учасників освітнього процесу, формування продуманого та зваженого плану роботи, виховання та навчання здорового покоління, адже саме від молоді найбільше залежить продуктивний стан сил нашої держави, її інтелектуальний, оборонний, економічний, духовний потенціал, безпека держави, ресурс розвитку суспільства.

5. Визначено, що характерною ознакою професійно-технічної освіти є одночасне навчання в закладі як дорослих, так і неповнолітніх здобувачів освіти, а також поєднання теоретичного і практичного навчання з безпосередньою роботою на підприємствах. Тому для цих закладів особливо актуальним є питання правового регулювання питань охорони праці, яке повинно бути гармонійним та самодостатнім поєднанням нормативно-правових актів за суб'єктом правотворчості, за сферою дії, за змістом. Це зможе гарантувати безпечні умови здобуття професійних навичок учнями училищ.

6. Встановлено що ситуація з безпекою в Україні стала значно складнішою через збройну агресію російської федерації відносно України та потребує нових підходів з охорони праці в закладах професійно-технічної освіти. Дія та подальше функціонування закладу професійно-технічної освіти буде значно менш ефективним, якщо питання формування безпечних умов збереження здоров'я та життя всіх учасників освітнього процесу не стоятиме на першому місці.

7. Визначено, що потрібно формувати у здобувачів освіти стійке переконання у тому, що дотримання вимог нормативно-правових актів з охорони праці є першочерговим задля збереження життя та здоров'я як свого

власного, так і інших осіб. Недотримання правил з охорони праці повинно каратися згідно норм чинного законодавства.

8. Доведено, що для підвищення рівня безпеки освітнього процесу в закладах професійно-технічної освіти потрібно здійснити певний комплекс заходів передбачених Концепцією безпеки закладів освіти:

- комплексне навчання учасників освітнього процесу закладів професійно-технічної освіти правильним діям під час виникнення надзвичайних ситуацій;

- підвищення кваліфікації, рівня обізнаності та підготовки працівників закладів професійно-технічної освіти з питань безпеки, а також правильним діям при виникненні надзвичайних ситуацій різного походження;

- розробка та введення в дію в закладах професійно-технічної освіти програм з питань безпеки (в тому числі безпеки життєдіяльності та цивільного захисту, домедичної допомоги, обов'язків, свобод та прав, громадян).

- реорганізація психологічної служби системи освіти та психологічного супроводу;

- перегляд (укладання) штатних розписів інклюзивно-ресурсних центрів;

- розробка та введення в дію стратегії інклюзивної освіти.

- нормалізація аспектів забезпечення спеціалізованої охорони закладів професійно-технічної освіти із залученням суб'єктів охоронної діяльності;

- можливість облаштування тривожної сигналізації у закладах закладів професійно-технічної освіти, сигнал якої має передаватися на пульти суб'єктів охоронної діяльності;

- обладнання в закладах професійно-технічної освіти системи відеоспостереження (внутрішнього та/або зовнішнього);

- монтування навколо будівель закладів професійно-технічної освіти, де організовується або забезпечується освітній процес, відповідних огорож.

					ДРЦВБ.022334.23.01.01 ПЗ	Лист
Зм..	Арк	№ докум.	Підпис	Дата		79